

10. ღებებებრს ქართულბა მიწბა მიიბბრბ პრფწულ-ღებოქრბტიულ
პრტიბს თბვბწღებბრბს ბიორბი ჭბწბწრბბს ნებტი.

პრესკონფერენცია

ირინა სარიშვილი-ჭანტურია:

„რაც 3 დეკემბერს მოხდა,
დასასრული კი არა, დასაწყისია,
დასაწყისია გაყოფის...“

11 დეკემბერს რესპუბლიკურ საგაღმყოფოში რეანიმაციის განყოფილების პატარა პალატამ, ბუნებრივია, ვერ დაიტია ყველა კორესპონდენტი. ქალბატონი ირინა სარიშვილი-ჭანტურია კვლავაც ექიმების განსაკუთრებული ზედამხედველობის ქვეშაა, მაგრამ, როგორც თვითონ განაცხადა, უკვე შეუდგა მუშაობას და ამასთან დაკავშირებით პრესკონფერენცია გამართა. გთავაზობთ ჩანაწერს უმნიშვნელო შემოკლებებით.

დასაწყისში მინდა მაღლობა გადავიხადოთ იმ შურადღე-
ბისთვის, რომელიც თქვენ გამოიჩინეთ ზ დეცემბრის მოვლენის
მიმართ. ამ შემთხვევაში ჟურნალისტებს გხვდები და ჟურნალი-
სტებს უნდათ მაღლობის. მაღლობები ვარ ყველა იმ წერილი-
სთვის, რომელიც ჩემამდე მოვიდა და წავიკითხე.

პრაქტიკულად დღეიდან ვიწყებ მუშაობას და გადაწყვეტიტ პრესკონფერენციით დამეწყო, რადგან ზ დეკემბერს, ყრილობის დახურვის შემდეგ, გაის გადაწყვეტილი ჰქონდა პრესკონფერენციის გამართვა. ჩვენი ყრილობა დაიხურება ორშაბათს, დაბრციდება იგივე შედეგები, რაც მანამდე იყო დამატული, არაფერი შეიცვლება. ყველაფერი ისევე დარჩება, როგორც იყო.

რაც არ მომჭონს და ცუდ ხასიათზე მაყენებს, ის არის, რომ იგრძნობა რაღაც პესიმიზტური განწყობა. მიუხედავად იმისა, რომ პრესაში ძალიან კარგი და თბილი წერილებია (დამიან აპს, აღმათ, სიცოცხლეში ვერ მოხიშნეს), არ მინდა, ჟურნალისტიკმა

33-283

P.S.

გიორგი ჭანტურას მკვლელობამ შეძრა მთელი საქართველო და არა მხოლოდ ზაქართველო. ეს ფაქტი დიდხანს იქნება საზოგადოების და პოლიტიკურ წრეების ყურადღების ცენტრში — უკვე გაჩნდა და კვლავაც გაჩნდება სხვადასხვა, ზოგჯერ ერთმანეთისადმი სრულიად დაპირისპირებული, ვერსიები. სამწუხაროდ, იმისი იმედიც ნაკლებად აქვს ვინმეს, რომ გამოძიება დროულად, ან საერთოდ გაარკვევს დამნაშავეთა ვინაობას. ხალხს აინტერესებს ყველა წვრილმანი, აინტერესებს პოლიტიკოსების თუ სხვადასხვა გავლენიანი პირების აზრი მკვლელობასთან დაკავშირებით. წინა ნომერში დაგებჭდეო რამდენიმე მათგანის შეხედულება. კვლავაც სისტემატურად შემოგთავაზებთ ამ სახის მასალებს, შეძლებისდაგვარად ვეცდებით, გაგარკვიოთ მომხდარში. დღეს გთავაზობთ საუბარს ჯაბა იოსელიანთან.

22-3 22.

06030303

სახელმწიფოებრიობის
განცდის მკვეთრი
დეფიციტი ეროვნული
ცნობიერების სერიოზული
რღვევის შედეგია.

— აცხადებს საქართველოს ელჩი
გერმანიაში კოტე ბაბაშვილი.

33-4 33

୧୬୦୩୬୪

კარგა ხანია თბილისში ნაცად გზად და ზერზად იქცა ფულის შეგროვება, ვიღაცის ჯიბეში ჩადება და... ელექტროენერგია გარანტირებულია.

ამასთან დაკავშირებით დეპარტამენტ „საქენერგოს“
ახლადდანიშნული თავმჯდომარე გივი ბაყრაძე
აცხადებს:

„მე ჩვენს დანაშაულად ვიმაჩნიო და არც უცნობა ჩემთვის. დავინიშნე თუ არა, მეორე დღესვე მოვიდნენ თხოვნით ჩემთანაც... ვუღს შეპიბროვებთო... წინასწარ მნაღია ქაღილი, გაბრაშე შევეცდები, ასეთი ფაქტები მაქსიმალურად შევცირდეს“.

33-5 33.

მეზღოვანების წინააღმდეგ!

რას ვ დაქვემდებარდებით მოხდა, დასასრული კი არა, დასაწყისია, დასაწყისია გამოფხიზლების...

პოპულარიზაციის

რადიკალიზაციის და პესიმიზმის განწყობილება შექმნა. მსურს გავაყოლო ასეთი განცხადება: გია ჯანტურია არასოდეს იქნება წარსულში ან ხსოვნაში. ამას ვამბობ არა იმიტომ, რომ მისი ცოლი ვარ — დღეს აქ პირად გრძნობებზე არ არის საუბარი. გია იყო და არის მომავალი. ასეთი თხოვნა მაქვს ჟურნალისტებთან: გულში უკვე გაფორმებული იყო იდეა, რომ ამერიკიდან მექნიდა ორი გვარი — სარიზვილი-ქანტურია და გთხოვთ, ამერიკიდან მომხსენიოთ ჩემი ნაღვლიანი გვარი ანუ ორი გვარი. ასე რომ, იქნება გია ხსოვნაშიც და იქნება ცოცხალ ადამიანშიც.

რაც შეეხება მომხმარებელს — ვიცი, ყველაზე მეტად ეს განტოვდება: როგორც ექიმები მეუბნებიან, მე სასწაულოთი გადავრჩი. თუ ამ გადარჩენას რაიმე აზრი აქვს, ამას მომავალი გვიჩვენებს. ერთი ტყუილი, ჩარჩენილი მაქვს, ჭერ-ჭერობით ვერ იღებენ. ის, რომ არ მოხდა საკონტროლო გასროლები, ჩვენი კორპუსის ერთ-ერთი, როგორც ჩანს, კეთილსინდისიერი მოხმადრის დამსახურებაა. როდესაც დროებით შეწყდა სროლა, მან საკუთარი ავიდან ესროლა თავდასხმელებს, ამიტომ მათ ვეღარ გაბედეს ახლოს მოსვლა და საკონტროლო გასროლა.

არ ვიცი, რამდენი წუთის განმავლობაში გრძელდებოდა თავდასხმა — მეოცა, რომ ძალზე დიდხანს გასტანა. სამწუხაროდ, ყველაფერი მახსოვს, რადგან გონება არ დამიკარგავს უბრალოდ, თავი არ აგვიწყვია არც ერთს. ეს შეუძლებელი იყო. მანქანა ახალი დაძლიერი იყო, როდესაც ცეცხლი გაგვისწნეს ავტომატებიდან და, როგორც თქვენს ტყვიამჭრეველთანაც, მანქანა გაჩერდა, სროლა გრძელდებოდა. შემდეგ გია თქვა, მანქანაში ყველას ამოგვსოცავენო და მოინდომა კარის გაღება. ისროდნენ ოთხი მხრიდან. ზემოდან, ალბათ, სახლის სახურავიდან, წინიდან და ორივე გვერდიდან. გია ისიც გვითხრა, რომ სადარბაზოში როგორმე გავაღწევ და როცა განიშნებო, თქვენც გამოდიოთ. ამ დროს ყველანი დაჭრილები ვიყავით — ცენტრდაკარგულ ტყვიებს იყენებდნენ. ალბათ, ახლა არ არის საჭირო ამაზე ლაპარაკი, მაგრამ რაღაცნაირად მიგრძნო გულმა, რომ საჭირო არ იყო გადასვლა. ისე მოდიოდა ტყვიები, რომ არც ჩანდა, საიდან ისროდნენ. რამდენიმე წმინდა შედეგ გია დაეცა. შემდეგ სროლა შეწყდა. თავდასხმელები ახლოს არ მდგარიან. ახლოს რომ მდგარიყვნენ, ერთ-ერთს მაინც დაინახავდა ვიღაცა. მე მანქანის საკაბში შორის ვიყავი ჩაწოლილი და რომ დაგინახა, გია დაეცა, გადასვლა მოვიინდოე, მაგრამ ოდნავ გავინძერი თუ არა, ისევ სროლა ატყდა. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ ისინი კარგად გვეხდებოდნენ. არ ვიცი, ოპტიკურ სამიზნეს იყენებდნენ თუ სხვა საშუალებებს, მაგრამ ფაქტია, რომ თავდასხმელები კარგად ხედავდნენ ჩვენს პატარა მოძრაობასაც კი. როცა ჩემს მოძრაობაზე ისევ განახლებულა სროლა, როგორც მითხრეს, მერაბ ბარბაქაძე გადადგარდა და ჩემთვის განკუთვნილი ტყვიები მას მოსცემა. ერთადერთი, რისი თქმაც მოვახერხე, იყო — არც ერთი არ გავინძერი, ვითომ მკვდრები ვართ და ეგებ ცოცხა ხანში გაჩერდნენ-თქო. არ ვიცი, ამ დროს ეს ვინმეს ესმოდა თუ არა. სწორედ ამ დროს უსვრია ვიღაც ღვთისმცოდნის კორპუსიდან.

საინტერესოა რომ მოხდა, ამაზე არ არის ლაპარაკი, მაგრამ ის, რაც დაგვიტოვა იყო, ვერ განხორციელდა. მინდა, რომ ჟურნალისტებში ეს ყველას — ჩვენს ხალხს გაგვხიზნონ. ვიცი რა რეაქციაცაა გარეთ. ვიმეორებ: რაც დაგვტოვა იყო, ვერ განხორციელდა და ვერც განხორციელდება. გიას მკვლელობისთვის ყველაზე დიდი შურისძიება ჩემი და ჩემი ორგანიზაციის მხრიდან ის იქნება, რომ განვახორციელოთ ყველაფერი, რის გამოც გია მოკლეს.

არსებობს სხვადასხვა ვერსია. ჭერ-ჭერობით გამოძიების თავი არა მაქვს, მაგრამ შემდგომში მეც ვეცდები რაღაც-რაღაცების დადგენას. თუმცა, ყველამ ძალიან კარგად იცის, თუ რა ძალებს — შინაურსაც და გარეშსაც — არ სურდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაძლიერება. მოხდა ისე, რომ გეგმა განხორციელდა სანაერგოდ და ჩვენ უფრო ძლიერებით ვიქნებით. მინდა, რომ ეს ყველამ ირწმუნოს და პესიმიზმს ნურავინ მიეცემა.

უსაფრთხოების და მკურნალობის მიზნით შემოთავაზეს სხვადასხვა ქვეყნებში გადაყვანა, მაგრამ არსად წავალ და თუ ასეთი ჭორებიც გავრცელდება, არ იქნება მართალი.

დღეს მომიტანეს გას პირადი ნივთები. მას უბის წიგნაკი ჩაწერილი აქვს 3 დეკემბრის — ყრილობის დასკვნითი დღის გეგმა. ყველაფერი ამ გეგმით წარმართება. ამიტომ გთხოვთ, ორშაბათს, 12 დეკემბრის მომზადდეთ ყრილობის დასრულებას.

რაც შეეხება ჩემს განმარტებას, გადავრჩი, აღარ მოკვდები. ჭერ არ მინდოდა, მაგრამ ახლა უკვე ძალიან

მინდა სიცოცხლე. ამერიკიდან რასაც გავაგებ, უნდა ჩაითვალოს, რომ ამას აქვთ ორი ადამიანი — გია და ირინა, ორი სახელით და ორი გვარით. ჩვენს ორგანიზაციას ბოლომდე ეყოლება თავმჯდომარე. გულში ჩემთან იყვენ ქრისტიანულ-დემოკრატიული ინტერნაციონალის წარმომადგენლები და მათაც იგივე გადაწყვეტილება მიიღეს: გია ჩემი და ორგანიზაციის აღმოსაფხვრელი. რეგიონის გენერალურ მდივნად და შტაბ-ბინა მუდმივად საქართველოში იქნება.

შემდგომ პალატებში ირინა შპას-შხა შურნალისტა შემოიტანება:

3 დეკემბრამდე უცდიდა თქვენზე თავდასხმა, იყო თუ არა მუქარა ან გაფრთხილებები? — თუ გახსოვთ, რამდენიმე წლის წინ გია ხელში დაჭრეს. მაშინ ამბობდნენ, თვითონ დაჭრა თავიო, როდესაც პარლამენტში გულშემატლა, ჩემს ოთახში შემოვიარე ცენტრდაკარგული ტყვია. ამ დროს, სრულიად შემთხვევით, ოთახში არ ვიყავი. ეს მოხდა სახელმწიფო საბჭოს დროს. მაშინაც დაიწყო გამოძიება და გრძელდება, ან შეიძლება აღარც გრძელდება. მოკლედ, ამ შემთხვევებს არავინ მაქცია უფრადდება. მუქარა ნაკლებად იყო, გაფრთხილებები კი, ე.წ. კეთილს მსურველებსგან. როდესაც ორგანიზებულ დანაშაულთან ბრძოლის საპარლამენტო კომისიის შექმნაზე ვლაპარაკობდი, მოვითხოვე ოფიციალური სადღეისაო დაცვა, რომელიც აუცილებელი იყო. ყველამ ძალიან კარგად იცის, თუ რა ძალები ჩარევით ვერ განხორციელდა მაშინ კომისიის შექმნის იდეა (მაგრამ ეს აუცილებლად განხორციელდება) და როგორი წინააღმდეგი იყო ზოგიერთი, რომ ჩვენ დაცვა გვეყოლოდა. ის, რასაც ჩვენს დაცვას ეძახდნენ, საწყალი მერაბ ბარბაქაძე. მან ის მოახერხა, რომ ჩემთვის ნასროლ ტყვიებს აეფარა.

კიდევ ერთი განცხადების გაკეთება მსურს: კრიტიკულად, მაგრამ საკმაოდ ლოიალურად ვარ განწყობილი დღევანდელი ხელისუფლების მიმართ და მიმაჩნია, რომ არჩევნებამდე არავითარი ძალისმიერი მეთოდის გამოყენება არ შეიძლება. გია სწორედ ის ძალა იყო, რომელიც ამას აკავებდა. ეს არ უნდა დავუშვათ, რადგან უარესი უბედურება მოხდება. მოუხდებოდა ამისა, არ მგერა, რომ ეს ხელისუფლება დაადგენს დამნაშავეებს. გიონია, რომ უნდა შეიცვალოს ხელისუფლება, რათა დადგინდეს დამნაშავეები.

შურისძიება კი, რაც გითხარი, ის არის — უნდა გავაყოლოთ ყველაფერი, რისი გაკეთებაც გიას უნდოდა, რისი გაკეთებაც გინდოდა მე და ჩვენს ორგანიზაციას. არავფერი შეცვლილა, გარდა იმისა, რომ გიას სიცოცხლის ფასად გამოფხიზლდა ხალხი.

რომ განსხვავდება უკვე მომხდარი ტერორისტული აქტები 3 დეკემბრის მკვლელობისგან? — კაცის მოკლა — კაცის მოკლა, ამაში განსხვავება არ არსებობს. აქ ლაპარაკი მოტივზე. აქამდე მკვლელობები ხდებოდა კლანური შეუთავსებლობის გამო, რაღაცა ვერ იყოფდნენ. ეს კი სხვა მკვლელობა იყო.

ელაზარ შევარდნაძემ ერთ-ერთ გამოცხადებაში განაცხადა, რომ თავისი სიცოცხლის ბოლომდე მიხვდა დაისახავს გიორგი ჯანტურიას მკვლელების გამოვლენას. თქვენ თუ გჯერათ ამ განცხადების? — მე შემიძლია დავიჭირო სურვილი და არა შესაძლებლობა, იმიტომ, რომ ვისი მოადგილე ხარ, მას ვერ დაიჭერ და ვერ დააპატიმრებ.

პოლიტიკური კლუბის ეგიდით დაიწყო გარკვეული თანამშრომლობა სხვადასხვა პარტიებთან. ამ მხრივ ხომ არ შეიცვალა რამე? — ამ პერიოდში რაღაც ცვლილებები მომხდარა. თავიდან ვიყავით ჩვენ მოქალაქეთა კავშირი და ტრადიციონალისტები. ახლა, როგორც მითხრეს, რესპუბლიკელებიც შემოგვმატებინ. ჩვენს შორის არსებული განსხვავება დარჩება, კონკურენტებიც ვიქნებით, მაგრამ ამ შემთხვევაში ლაპარაკი სამოქალაქო თანხმობაზე ამ პოლიტიკური ორგანიზაციების მხარდაჭერებს შორის. ეს სამოქალაქო თანხმობა არავითარ შემთხვევაში არ ნიშნავს ზანდიტებთან შეერთებას. ვფიქრობ, შეხვედრები უნდა გაგრძელდეს, პირადად მე ამისთვის დიდად მომდომებული ვიქნები.

მიგაჩნია თუ არა, რომ მომხმარებელში რაღაც წილად ელზარ შევარდნაძესაც მიუღწევს შარალი? — მიჭირს ამ კითხვაზე პასუხი. გაცემა. ნებისმიერ შემთხვევაში სახელმწიფოს მეთაური პასუხისმგებელია იმაზე, რაც მოხდა — სახელმწიფოს პირველი პირი ყველაფერზე აგებს პასუხს. მასწავლება, მოსკოვის პუტჩის დროს ბოლის ელცინმა ბოდიში მოუხდა რუს ხალხს რამდენიმე ადამიანის დაღუპვისთვის; მახსოვს, როგორ მოუხდა ბოდიში ამერიკელ ხალხს რონალდ რეიგანმა; მახსოვს ჩვენი ხელისუფლების ბოდიში ამერიკის საელჩოს თანამშრომლის მკვლელობისთვის. თუ ვამბობთ, რომ ამ

მკვლელობისთვის ყველაზე ვაგებო მასუხს, მაშინ საკუთარ თავსაც უნდა ვგულისხმობდეთ. მითუმეტეს, რომ ქვეყანა ასეთ მდგომარეობაშია მიყვანილი. ეს ხელოვნური ერთ-ერთი წლის წინ გაცილებით უფრო სუსტნი იყვნენ, მაგრამ ბალანსირების პოლიტიკა, ბალანსირება ბანდიტებს და არა შეხვედრებს შორის, აქამდე მოგვყავდა.

აქვე კიდევ ერთი რამის თქმა მინდა: არ ვიცი რა მიზნით, მაგრამ ვრცელდება ხმები, რომ ეს მკვლელობა ჩადენილია ზეგადსიტების მიერ. ეს არის სიცრუე, სისულელე და მოუხდება ზეგადსიტებისადმი ჩემი უარყოფითი დამოკიდებულებისა, მათ ამ მკვლელობაზე ხელი არ ურევიათ. ასეთივე ხმები ვრცელდება ყოფილ უკვე წარსულს ჩაბრუნებულზე.

მკვლელობა ჩადენა იმ ძალამ, რომელიც დღეს მართავს საქართველოს. მე და გიას ადრეც გვითქვამს, რომ დღეს საქართველოს მართავს რუსეთი და მაფია. ამ აქტის ავტორებიც ისინი არიან. ხმების გავრცელება და ამგვარი ლონსიტებები კი არ სჭირდება უშიშროების სამსახურს — ეს არ არის გამოსავალი.

ერთ-ერთი პრესკონფერენციის დროს ბატონმა გიორგი ჯანტურიამ ბრძანა: თუ ცოცხალი დავრჩი, შეიძლება საპრეზიდენტო არჩევნებში მივიწიო მონაწილეობა. ხომ არ ნიშნავს ეს, რომ იგი წინასწარ გრძნობდა რაღაცას ან თქვენ ხომ არ გაქვთ რაიმე მონაცემები, რითაც დავებარებით გამოძიებას? — მე ვიცი რაღაცები და ეს ჩემი საქმეა. გამოძიებას ოფიციალურად მხოლოდ მაშინ დავებარებთ, როდესაც ხელისუფლების იმედი შექნება. ისე, ეს გამოთქმა ჩვენ განასაოთხებდა. ხშირად გვითქვამს: არჩევნებამდე თუ მივაღწევთ, კიდევ არა უშავსო.

გამორჩეული არ არის, რომ კვლავ მოვითხოვოთ რიგგარეშე არჩევნები. შეიძლება ეს რეალური არ იყოს, მაგრამ, როგორც ვხედავ, აქ თითოეული დღეა გადაწყვეტი. დანიშნულზე ერთი თვით ადრეც რომ ჩატარდეს არჩევნები, რაღაცას შეცვლის.

ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ თავისი განცხადებაში წამოაყენა მოთხოვნები. რა ღონისძიებები მოჰყვება ამ მოთხოვნათა შეუსრულებლობას? — თქვენ, ალბათ, მაღალი თანადიდების პირთა გადაღობის გულისხმობთ. მთავრობა რომ უფაროს, ვფიქრობ, ამას ყველა ხედავს. აღმასრულებელ ხელისუფლებაში ცვლილებებზე ჩვენ 3 დეკემბრამდე ვლაპარაკობდით. ამდენად, არაფერი შეცვლილა და ბოლომდე ჩვენს აზრზე დავრჩებით. ჩემი მხრიდან ყველაფერს გავაგებთ იმისთვის, რომ მთავრობა არჩევნებამდე შეიცვალოს. თუ ეს არ გამოვა, იმედად არჩევნები რჩება.

გიას და ჩემი ძაღლისმეგობრები მთლიანად მიმართული იყო იქითკენ, რომ შეგვეჩერებინა ის უბედურება, რაც შესაძლოა მოჰყვებოდა საქართველოში მექსელულ ცვლილებებს. სწორედ ამას შეგწერა გია. ამიტომ ჩვენი მხრიდან არც ერთი მოწიკა არ შეცვლილა.

ახლა საკმაოდ სერიოზული კამპანია მიმდინარეობს მაჟორიტარული არჩევნების სასარგებლოდ და პროპორციული წინააღმდეგ. ერთ-ერთ შეხვედრაზე ისიც ითქვა, რომ 3 დეკემბრის აქტი მისი მოწყობილია, ვისაც საქართველოში პარტიული პოლიტიკის მაჟორიტარ-კლანური პოლიტიკით შეცვლა სურსო. სამწუხაროდ, ამ კამპანიის ჩვენი ინტელიგენციის გულმგობრული ნაწილიც აქცეა წინა საარჩევნო კანონის ძირითადი ნაკლი იყო პრეფერენციები და საკომპენსაციო სიები.

ჩვენ იგივე პოლიტიკა ვდგავართ. უნდა დაწესდეს 5%-იანი ბარიერი. ზოგი 7%-საც ითხოვს, არც ამის საწინააღმდეგო გვაქვს რამე. იმ ქვეყნებში, სადაც ბევრი პარტია არსებობს, ვთქვათ, გერმანიაში, ასეთი ბარიერის არსებობა ჩვეულებრივი რამაა. ჩვენს შემთხვევაში უკვე ორი მაგალითი ვნახეთ, რა მოაქვს მაჟორიტარულ არჩევნებს ასეთი სოციალური სიღრმეების დროს. როცა მაგალითად მოვათქამო ამერიკის შეერთებული შტატები, არ ითვალისწინებენ, რომ აქ მაღალი პოლიტიკური კულტურაა. შეერთებული შტატებში არჩევნები ფორმითაა მაჟორიტარული, თორემ შინაარსით — პროპორციულია, რადგან იქ ხმის აძლევან ან რესპუბლიკელს, ან დემოკრატს. ჩვენთან კი ხმის მისცემენ იმას, ვინც ყველაზე მეტად ირებულ კლბის წარმომადგენელია, ვისაც არჩევნებამდე ერთი კვირით ადრე გაახსენდება, რომ ხალხს კარაქი არა აქვს, ვინც ხალხს ჭერ გამოუერთავს, შემდეგ ჩაურთავს შუქი — ალბათ, ხედავით, რაზეც არის საუბარი. რა თქმა უნდა, არსებობს არჩევნების ჩაშლის საშიშროება.

რაც 3 დეკემბრის მოხდა, დასასრული კი არა, დასაწყისია, დასაწყისია გამოფხიზლების, იმიტომ, რომ თუ ჩვენ ფხიზლად ვიქნებით, ვერავინ ჩაშლის არჩევნებს და ვერც იმას მოახერხებს, რასაც წინა ორ არჩევნებში მოაღწევს.

მთავარი რედაქტორი

პაატა ვაშაძე

პასუხისმგებელი რედაქტორი

ბონდო მინარაშვილი

გაზეთის დირექტორი

პახტაბა სალია

არილი:

წამყვანი რედაქტორები:

პახტაბა როდონია

რედაქტორი

განყოფილების გამგე

ორბა არაშაშვილი

თვალსაწიერი:

წამყვანი რედაქტორები:

დავით პახტაბაძე

შადიან შადიანაძე

ფოტოლიტერატურის

განყოფილების გამგე

ჰაპარ ლომაძე

მხატვარი

დიმიტრი მოსულიშვილი

ტექნიკური დირექტორი

მამუკა აღაშია

კომპიუტერული უზრუნველყოფა

თინათინ ჩოლოყაშვილი

გამოდის

ოთხშაბათობით

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მასალების გამოყენება რედაქციის

მოკლედ

საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის VII ყრილობამ მუშაობა დაამთავრა

12 დეკემბრის რუსთაველის თეატრის მცირე დარბაზში შედგა ედმ-ს VII ყრილობის დასკვნითი სხდომა, რომელსაც, ისევე როგორც მთელ ფორუმს, თავმჯდომარეობდა ბატონი ვანო ხუბუნიშვილი.

შედეგები და პარტიის თავმჯდომარედ გადამცემების შემდეგაც კვლავ დატოვა გიორგი ჯანტურია, რაც პარტიის მიერ მისი კურსის ერთგულებად იქნა აღქმული. თავმჯდომარის მოვალეობას მომავალ ყრილობამდე შეასრულებს პარტიის პოლიტიკური მდივანი მამუკა გიორგაძე.

აღმოსავლეთი ევროპის ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირის თავმჯდომარე ბატონმა ვიტალი სავიციამ აღნიშნა, რომ ისინი მზადდებიან ურთიერთდადგენილ პარტიულ ურთიერთობებში და ამ თანამდებობაზე დატოვდნენ

P.S.

— ბატონო ჯამა, რა კომენტარს გაუეთქვამთ 3 დეკემბრის მომხდარ ფაქტს?

— ეს მკვეთრია სამართლებრივ ფაქტზე, სწავლადი უნდა იქნას, მაგრამ რას ახამ, ხანდახან სამართლებრივ სწავლადი უნდა იქნას. ტერორისტული აქტი არასოდეს ახარისხდება, პოლიტიკური ტერორის გველინსმად სტრატეგიული კონცეპტული პოლიტიკური ვითარება და ამოცანები შეიძლება და მხოლოდ გარკვეული დროით არის მნიშვნელოვანი, მას აუცილებლად ცვლის სხვა მომდევნო, პოლიტიკური უფრო მნიშვნელოვანი ვითარება ამდენად, პოლიტიკური ტერორის მიზანი წარმატება, სისხლიანი აქტი კი მუდმივ ფაქტად რჩება. აქედან გამომდინარე, უკუწერება რადიკალური მიზნებისა და წარმატებული ვითარების გასამართლებლად პოლიტიკური ტერორი. ტერორისტი თავისთვის მუდმივად ვითარებას აღმაშენებს მკვეთრად იცვლება თავიდან და სამუდამოდ მკვეთრად იცვლება. მსხვერპლი კი ახალგაზრდა რჩება. თუ ეს პოლიტიკური ტერორია, ვიას მკვეთრად სამუდამოდ მკვეთრად დარჩება, ხოლო პოლიტიკური მიზანი, რომ ვიას სიკვდილით ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია შეწყვეტდა არსებობას — უარსობა. შეიძლება, ამავე უარსობას შეეწყვიროს კაცის სიცოცხლე? ვიას თავის-სთავად ნიჟერი კაცი იყო, ძალიან აქტიური. მასში შერწყმული იყო იდეალიზმი და პრაქტიკულობა. მთელი პარტია ვიას იდეოლოგიით და გაღწეული იყო მთელი ცხოვრებით. ადამიანებმა, თუ შეიძლება ისინი აღმაშენებლად ჩაითვალოს, ვინც ეს ტერორი მიაწვეს, საწინააღმდეგო შედეგს მიაღწიეს. პარტია ამ დღეებში

ჯაბა იოსელიანი:

«დამკვეთი თავის მიზანს ვერ მიაღწევს»

ბევრად უფრო პოპულარული გახდა, რომანტიკული ელფერი შეიძინა და ვიას სიკვდილმა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი გახდა მისი მიზნები და ამოცანები. ამიერიდან, ალბათ, ირინა ჩაუდგება პარტიას სათავეში და დარწმუნებული ვარ, ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება ამ პარტიის რილი საქართველოს ისტორიისთვის. მე დარწმუნებული ვარ ამაში. ამით ის მინდა ვთქვა, რომ, ვინც უფროსად, ვიას მოცულობით პარტიას მოიცავდა თავიდან, მწარედ შეიძლება — ასე არ მოხდება. დამკვეთი თავის მიზანს ვერ მიაღწევს. ხოლო თუ ეს პიროვნება არის ჩადენილი... თუმცა, ასე არ ვთქვით. მაინც პოლიტიკური ტერორი უნდა იყოს...

— ხომ არ გაიხსენებდით რამეს თქვენი და ვიას პირადი ან „მხედრიონისა“ და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ურთიერთობიდან? თითქმის, ამ ბოლო დროს ეს ურთიერთობა დაძაბული იყო...

— რაც შეეხება ჩვენს ურთიერთობებს... ჩვენ ძალიან კარგი ურთიერთობები გვქონდა, მეორეული, თავის დროზე. როცა ცინები ვიყავით, ვიას და მისმა პარტიამ მცდელობა არ დაიშურეს ჩვენს გასათავისუფლებლად. მიაწვეს ჩვენი — მხედრიონელების დოკუმენტაცია, დაგზავნეს შესაბამისი საერთაშორისო ორგანიზაციებში და ბევრი რამ სახიკეთო გააკეთეს. სამეორედ, როცა ვიას და პარტიამ, ცინებში მყოფმა ყველა მხედრიონელმა გამოაცხადა საპარტიო შიშობა. ეს მაშინ, როცა „მხედრიონის“ ცინებში უკვე ორმოცი დღე ჰქონდა წამოშობილი. „მხედრიონმა“ ამ ფორმით გამოხატა ვიას მხარდაჭერა და კიდევ 12 დღე იმდემდა. ჩვენ თითქმის სულ ერთად ვიყავით ფორუმის თუ კონგრესის შექმნის დროს, შემდეგ კი ერთი მიზანი გვქონდა — ფაშისმიის დაშლა. მერე ჩვენ გაიყავით ზოგიერთ პრაქტიკულ საკითხებთან დაკავშირებით. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ, მხედრიონელები და მამულთა კორპუსი ცალკე მართლები ვართ, კაცურ, ადამიანურ ურთიერთობებს გველისსმად. არასოდეს უკლი არ გვითქვამს, ყოველთვის გვერდით ვდგებით ერთმანეთს. როდესაც საგანგებო კომიტეტის თავმჯდომარე ვიყავი და შეგარდნაზე ფაქტობრივი ხელისუფლება გადმომაბარა — უპირველესად ვიას დავეხმარე და კომიტეტში შევიყვანე. მთი კი დიდი შეცდომა დაუშვეს, როცა მოხალდნულა შედეგების გაუთვალისწინებლად რამდენიმე მოთხოვნას „მხედრიონის“ დამლა, მაინც კი, როცა გამსხურდია სამტრედიასთან იყო მომდგარი. დავეუქმეთ, მხედრიონელები არ ვიყავით ის ხალხი, რომელიც მათ მოსწონდათ, ერთი სიტყვით, არ ვიყავით „სამშობლოსთვის მებრძოლთა სიმბოლოები“... დავეუქმეთ. მაგრამ ჩვენ ვიყავით 2000 შეიარაღებული ადამიანი. ეს ხომ ფაქტი იყო? და ჩვენ მივდიოდით საბრძოლველად ფაშისმიის წინააღმდეგ ომში და ყველამ იცოდა, რომ ბევრი მხედრიონელი, ასეულობით, უკვე შეწირული იყო ამ საქმეს. პოდა, ამ დროს, იმის განცხადება, დამალის „მხედრიონი“ — რეალური პოზიციაა? როგორ დამალის და სად წავიდეს ეს 2000 შეიარაღებული კაცი? არ უნდა იფიქრო შედეგებზე, რომელიც ამ ხელისკერას მოჰყვება? იქიდან 500 კაცი ხომ წამდებოდა ყაჩაღი გადუბოდა? უნდა ვთქვა, რომ ბიჭები გულმწკვირვებლები არიან. ჩვენ არა ვართ ფარისეველი ხალხი.

— ახლა ის განცხადება — დამალის მამულთა კორპუსი — ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიას რა დაუეშავეთ, ან სამშობლოს რა დაუეშავეთ, ეს ვიას რა დაუეშავეთ? თუ

პარტიებს პროგრამები აქვთ სამშობლოს საკეთილდღეოდ, ჩვენ არა გვაქვს ასეთი პროგრამები. სამეორედ, ჩვენს ფაქტზე ერთი ფრაზა — „ფაქტზე მტლად დაველო სამშობლოს“ — ჩვენ მხოლოდ ამ იდეით ვერთიანდებით, ამ იდეას ვუწირავით. არავითარი პოლიტიკური მიზნები არ გვქონია. არ მინდა ახლა ამასუ ლაპარაკი, არც კონკრეტულია მხურს. უბრალოდ, ვიტყვი, რომ ახლა პარტიები თავისი მიზნებისთვის იყენებენ ამ უბედურებას. სირცხვილია ამის გაკეთება — კაცს უკარ არ გაცივებულა.

საერთოდ პარტიების მიმართ ჩემს დამოკიდებულებაზე ზოგადად ვიტყვი. ასე აჯობებს. სამწუხარო ფაქტია, მაგრამ ჩვენთან უკრუკრებით არ დამკვიდრებულა დამოკიდებულება, თითქმის ყველა პარტიების არსებობის ტრადიცია და შესაბამისად, კულტურაც ამას ბევრი მიზეზი აქვს. ერთი ადენიშნადი. ამდენი წერილ-წერილი პარტია უფრო ლიდერების ამბიციებით იქმნებოდა, ვიდრე ქვეყნის მდგომარეობის ისტორიული აუცილებლობის კარნახით. ასეთ პარტიათა ლიდერები თვითდამკვიდრებაზე მეტად ზრუნავენ, ვიდრე სამშობლოს ბედზე. რასაკვირველია, ვიას ვინტურაზე ამის თქმა არ შეიძლება. ვიას იყო ქვეყნის წამდელი პარტიები. პარტიები და მოღვაწეები ბოლო წლების ორმოცდაათი წლის სიმძიმე რეალურად რამდენიმე ათეული კაცის ზურგზე გადავიდა. დანარჩენები პასიურები იყვნენ და, ჩემი აზრით, ცეცხლის შემკეთებლების როლს უფრო ასრულებდნენ. თუმცა, არც იმაზე შეიძლება თვალის დასწევა, რომ ბევრმა ლიდერმა დროთა განმავლობაში თანდათანობით შეიძინა სახელმწიფო მოღვაწისთვის საჭირო თვისებები, უნარი. რასაკვირველია, ამ თვალსაზრისით, გამოჩნეულია შეგარდნის ფაქტორი. მისგან ბევრი რამ ისწავლეს, მაგალითად, ვიას, ირინამ.

ჩემს გამოხატულებებს ხშირად ისე თარგმნიან, თითქმის პრინციპულად წინააღმდეგი ვიყო პარტიების არსებობისა. არ არის სწორი. ეს ისტორიული აუცილებლობა და კვალი-ფიციური პარტიების კონკურენცია კაცობრიობას სასიკეთოდ აქვს გამოცდილი, მაგრამ იმ კონკრეტულ ვარ, როცა პარტიულ ინტერესებს უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ (ნებისთი თუ უნებლიედ), ვიდრე სახელმწიფოსას. მაგალითად, ვერ დავიანხმებდი ელას გაღმწვეტილებას, როდესაც მათ სახელმწიფო პოსტები მიატოვეს საქართველოს CH-ში შესვლისთან დაკავშირებით. სარიშხლი რომ დარჩენილიყო ელ-პრემიერის თანამდებობაზე, უფრო სასიკეთო არ იქნებოდა ქვეყნისთვის? სხვა თუ არაფერი, საქმეში ხომ უფრო მეტად იქნებოდა ჩახედული და ახლა რომ მინისტრთა კაბინეტში მაფიქრებ სისტემებს ებრძვიან, ამ ბრძოლაში მისი არგუმენტები უფრო საბუთიანი გამოჩნდებოდა. მოკლედ, პარტია ზღვს უნდა უწყობდეს თავისი წევრისა თუ ლიდერის წამდელ პოლიტიკულ წინააღმდეგობას და არა პირიქით. არავითარი სამხედრო დისციპლინა და სუბორდინაცია საჭირო არ არის. ჩვენი ქვეყნის ბელეკულმართი ისტორიის გამო, ჩვენთან პოლიტიკოსთა ახალი ხელო. ადრეც მითქვამს, ერთი პოლიტიკოსი ვიცი-მეთქი საქართველოში — ელვარდ შეგარდნაზე. საუკუნეები გავა და ამ რანგის პოლიტიკოსი შეიძლება არც საუკუნოვროს. რასაკვირველია, ძალიან ბევრი მოაზროვნე ადამიანი ამ ქვეყნად, მაგრამ ისინი პოლიტიკოსები არ არიან. ყველა ჩვენივანე, ვინც ამ თვალსაზრისით ვიღვავებოთ, მეტაკლად ასლადეუზადეული პოლიტიკოსები, უფრო კომენტატორები ვართ. ყველა საიდარლეს მოგვდით და ჩვენი პიროვნული კაბიტული მოტივებით ისეთ პოლიტიკაში, რომელიც უკრავს ჩამოყალიბებულა. თანაც, ამბობენ, პოლიტიკა ბინძური საქმეა და პიროვნულად თუ არ ხარ ჩამოყალიბებული, ამ ბინძურ საქმეში რა პოლიტიკოსად უნდა ჩამოყალიბდე. ამით ის მინდა გითხრათ, რომ პარტიებს დღეს უმეტესად ის ადამიანები ხელმძღვანელობენ, რომელთაც პიროვნული ნიშნები ნაკლებად აქვთ გამოხატული და ეფერებიან პოლიტიკური მოღვაწის მდგომარეობას. ვიას ახალგაზრდა იყო, მაგრამ ძლიერად გამოხატული პიროვნული თვისებებით, ნიჭიერი. მას პოლიტიკოსობა უნდოდა და დარწმუნებული ვარ, შეიძლება კიდევ ეს აუბედურება რომ არა... დიდი უბედურება...

რომ გავიგო, უკვე ვერ დავიჯერე. ელდა მეცა. ძალიან ცუდად გავხდი და დღესაც ცუდად ვარ... იმიტომ, რომ ეს იყო უარყო მკვეთრად... ყველასთვის ცუდი, ქვეყნისთვის პირველ რაიში... თვითონ გამკეთებულებისთვისაც, თუ ქართველები არიან... უტყვინებო ყოფილან ამის ჩამდენები... როგორ გააკეთეს, არ ვიცი... შერისიხება თუ იყო, ალბათ... რა ვიცი, როგორ შეიძლება... ან თუ პოლიტიკური ტერორია, იდიოტია ის პოლიტიკოსი, ვინც ეს მკვეთრად შეუკვეთა. მეტი რა გითხრათ...

იხტმარაში

იხტმარაში

სახელმწიფოებრიობის განცდის მკვეთრი დეფიციტი

გვესაუბრება საქართველოს ელჩი გერმანიაში ბატონი კოტე შავაშვილი

— ბატონო კოტე, საზოგადოებისთვის ცნობილია, რომ გერმანიაში ელჩად დანიშნვის შემდეგ თქვენ კარგა ხანს ვერ მოახერხებთ ბონში გამგზავრება. როდის ჩაგვედით გერმანიაში და როდის დაიწყოთ საელჩოში ფუნქციონირება?

— ელჩად დანიშნე 1998 წლის ოქტომბერში და ნოემბრის დასაწყისში მივიღე გერმანიის თანხმობა, მაგრამ ბონში ჩასვლა მხოლოდ 1994 წლის 15 იანვარს შეეძლო. 21 თებერვალს რწმუნებათა სიგელი გადავეცი გერმანიის პრეზიდენტს ბატონ ვაიციკერს და ამ დღიდან საელჩოში ოფიციალური სტატუსი მიიღო. მას შემდეგ პირველად ჩამოვედი ბონისში.

— რის გაკეთება შეძლო ამ ხნის მანძილზე საელჩოში და რა სახის პრობლემები გამოიკვეთა?

— ამ ხნის მანძილზე საელჩოს მუშაობა ორი ასპექტით უნდა განვიხილოთ. პირველი — ეს გახლავთ ორგანიზაციული საშუალო, რაც ძალზე რთული და შრომატევადი პროცედურა აღმოჩნდა. პრაქტიკულად არაფერიდან, ნულიდან დავიწყეთ. ერთი მატარა ნაჭირავებ ოთახში ვცხოვრობდით ოთხი კაცა, სასტუმროსთვის სახსრები არ გვქონდა. ალბათ, გესმით, რა სირთულეებთან იქნებოდა დაცვაშირებული საელჩოს შენობის მოწყობა, საკომუნიკაციო აპარატურით აღჭურვა, საკანცელარიო საქმიანობის უზრუნველყოფა, ელემენტარული საცხოვრებელი პირობების შექმნა. ეს ორგანიზაციული საშუალო სადღაც ზაფხულისთვის დავასრულეთ.

საელჩოს მოღვაწეობის მეორე და ძირითადი ასპექტია სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის პოლიტიკურ-ეკონომიკური ინფორმაციის მოპოვება და დამუშავება. ახალიზდება გერმანულ პრესა და სხვადასხვა წყაროებით მიღებული მასალები, ვაშა-დებით პოლიტიკურ ინფორმაციებს, ვაერცელებთ საქართველოს საელჩოს პრეს-რეგისტრებს. როდესაც საქართველოში იქმნება ექსტრემალური პოლიტიკური სიტუაცია და საქარია მასზე სწრაფი რეაგირება, ნოტის საშუალებით მივმართავთ გერმანიის ხელისუფლებას, ეწყობა შეხვედრები საგარეო საქმეთა სამინისტროს ან მთავრობის დონეზე. გარდა ამისა, ინტენსიურად ვმუშაობთ ეკონომიკური მიმართულებით. აი, ასეთია ჩვენი ყოველდღიური, სტანდარტული საქმიანობა.

გერმანია საოცრად აწყობილი ქვეყანაა, იქ ყველაფერი გეგმაზომიერად კეთდება. ყოველი შეხვედრა წინასწარ უნდა მომზადდეს და დავიგეგმოს. ეს არის უკიდურესად ბოლოკრატული სისტემა, მაგრამ, ჩვენი ჩინონიკებისგან განსხვავებით, გერმანელი ბოლოკრატები საოცრად მაღალი მასშტაბის მნიშვნელობით გამოირჩევიან, ისინი არც ერთ საკითხს არ ტოვებენ უპასუხოდ. ფაქტობრივად, ეს არის კარგად ჩამოყალიბებული სახელმწიფო სტრუქტურა.

გარდა ზემოთ აღნიშნული საქმიანობისა, ჩვენი საელჩო ეწყვეა ორგანიზატორულ მუშაობას გერმანიის იმ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, რომლებსაც ურთიერთობა აქვთ საქართველოსთან. სულ ახლახანს ჩამოყალიბდა საქართველო-გერმანიის მეგობრობის საზოგადოება, რომელშიც გაერთიანდნენ საკმაოდ მაღალი რანგის პიროვნებები. ისინი საქართველოს მეგობრებად მიიჩნევენ თავს და საზოგადოებასაც ასე ეწოდება — „საქართველოს მეგობრები“. ამ საზოგადოების ჩამოყალიბებას ორი-სამი თვე დასჭირდა. იგი კოორდინაციას გაუწევს ყველა გერმანულ ორგანიზაციას, რომელსაც ურთიერთობა აქვს ჩვენს ქვეყანასთან. თუმცა, ეს არ ნიშნავს, რომ ვინმეს დამოუკიდებლობა ან მოქმედების თავისუფლება შეიზღუდება. საზოგადოების პრეზიდენტად აირჩიეს მარია გრაია — ზარდალანის ანუ გერმანიის იმ კლთის წარმომადგენელი, რომელსაც დიდი ხნის კონტაქტები აქვს საქართველოსთან. ქალბატონი გრაია ადრე განათლების მინისტრი იყო, ახლახანს კი სოცურწინველყოფის მინისტრად დანიშნეს.

საზოგადოება „საქართველოს მეგობრები“ საბატო პრეზიდენტებად აირჩიეს ბატონები მანს დიტრის გენშერი, ოსკარ ლაფონტენი და ედუარდ შეგარდნაე. ჩემი აზრით, ეს მართებული გადაწყვეტილება იყო. ბატონ ედუარდზე ქართულ გაზეთში აღიარებით ვიტყვი. რაც შეეხება ბატონებს ლაფონტენსა და გენშერს, ისინი უდიდესი ავტორიტეტით სარგებლობენ გერმანიაში. პირველი — ყველაზე დიდი ოპოზიციური პარტიის, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერია მეორე კი — მმართველ კოალიციაში წარმომადგენელი ლიბერალური პარტიის პატარაჩი.

წლის გერმანიაში მწვავე საარჩევნო ბრძოლა გაიმართა. გერმანიის ხელისუფლება ბოლო თვეების განმავლობაში, ფაქტობრივად, ამით ჟო დაკავებული. ლიბერალების თავმჯდომარე ახლა ოფიციალურად კინგელა, საკლამო კამპანიის დროს მლატეტ-ბზე უფრო ახალი თაობის წარმომადგენლების სტრატეგია იყო დაბეჭდილი. გენშერი იმდენად არ ფიქრობდა. იგი ამ პარტიის ფრაქციის თავმჯდომარეა და ბუნდესტაგში ახლაც სერიოზული საშუალო პირობები აქვს შექმნილი. მისი რეიტინგი კვლავ მაღალია. როდესაც ლიბერალური პარტია არჩევენში ძალზე გაუჭირდა და 5%-ანი ბარიერის გადალახვაც კი საქვეო გახდა, გერმანიაში გაჩნდა ახალი ბლაკატები: გენშერი ქვიანური ლიბილით ზის კადრების დაფასთან და ხელში ფაფურა უჭირავს. ბლაკატზე წარწერია: „ჩვენ საერთოდ სწორ სვლებს ვაკეთებთ“. ეს ბლაკატი თითქმის ყველა კედელზე იყო გაკრული და ამან იმოქმედა. ლიბერალებსაც ყოველგვარი პარტიულების გარეშე გადალახეს ბარიერი და ქრისტან-დემოკრატიებთან ერთად მმართველ კოალიციაში არიან. აქედან კარგად ჩანს, რაოდენ დიდი ზეგავლენა აქვს საზოგადოების განწყობილებებზე გენშერს.

ორი დამირისპირებული პარტიის ლიდერთა თანაპრეზიდენტობას უადრესად დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ქვეყნისთვის, რადგან საქართველოს დანაშრების საკითხის განხილვისას, არც ერთი ამ პარტიათაგან ბარიერს არ შექმნის. საზოგადოება „საქართველოს მეგობრები“ მართლაც ბევრს აკეთებს ჩვენი ქვეყნისთვის. მართლაც უმარავი შეხვედრა სხვადასხვა ორგანიზაციებთან, ფონდებთან, რათა ისინი გაეცნონ საქართველოს პრობლემებს და გამოიჩინონ დაინტერესება. საზოგადოება გამოსცემს ჟურნალს, სადაც ბევრი ინფორმაცია საქართველოს შესახებ.

— მოუხედავად თქვენი მონათხრობისა, ჩვენი საზოგადოების ერთ ნაწილში მაინც არსებობს აზრი, რომ გერმანიაში ერთგვარად გაცივდა საქართველოს მიმართ დამოკიდებულება. რამდენად სწორია ამგვარი მოსაზრება?

— თუ საქმე არ ეხება ჰუმანიტარული დახმარების აქციას, ძალზე დიდი დრო იხარჩება, ვიდრე ესა თუ ის ორგანიზაცია კონკრეტულ ნაბიჯებს გადადგამს. ვთქვათ,

დასასრული მ-4 გვერდზე

გაზეთ „კავკასიონის“ რედაქცია იზიარებს თანამშრომლის ქეთევან ფოფხაძის მწუხარებას დედის დოდო ფოფხაძის გარდაცვალების გამო და თანაუგრძნობს განსვენებულის ოჯახს.

+

მე-3 გვერდიდან

გადაწყდა საქართველოსთვის ფინანსური დახმარების გაწევა. ამ შემთხვევაში იწყება გარკვეული ინფორმაციის შეგროვება, იმართება მსჯელობა და თუ განიხილება დადებითი შედეგები გამოიყოფა, მხოლოდ მომავალი წლის ბიუჯეტის ფორმირების შემდეგ მიიღეს გადაწყვეტილება კონკრეტულ განაწილებას. ზნორა შემთხვევაში, როდესაც ჩვენი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია ძალზე ცუდაა მიწოდებული.

სამწუხაროდ, ზნორა საქართველოდან ქაიხურდგა აუცილებელი ეკონომიკური პროექტების მიწოდება. საქართველოს საელჩოსგან და მთ. შორის ჩვენი მიღებული გვაქვს სახელმწიფოს მეთაურის ოფიციალური ინსტრუქცია, რომ პრობლემატიკური დარგების მიხედვით ყველაზე მეტი ყურადღება ეკონომიკის დავითობით. რა თქმა უნდა, ასეც ვაკეთებთ, მაგრამ ჩვენი ფუნქცია მხოლოდ პროექტების განხორციელებაზე კონტროლი და საქმიანი კონტაქტების დამყარებაში ხელშეწყობაა.

დასაწყისი იმეც, რომ ჩვენი მოსახლეობა საკმაოდ ცუდადაა ინფორმირებული საელჩოს საქმიანობის შესახებ. ყველამ, ვისაც კი ჩვენიან ჰქონია ურ-

თიკი დახმარება დედ-მამა, რომლებსაც თითქმის ერთი თვეა არ ჰქონიათ გაზი. შუკი, მაგრამ სიწყინარის და სტაბილურობის თვალსაზრისით ნამდვილად უკეთესი ვითარებაა.

განსაკუთრებით მძიმე დარტყმა იყო გიორგი კანტუროს მკვლელობა. ეს არის სისასტიკე, რომელიც ჩაღვნილია პოლიტიკური დესტაბილიზაციისთვის. არსებული სახელმწიფო სტრუქტურის შერყევისთვის, საქართველოს სულში ჩასაფურთხებლად.

ძალზე ბევრი რამ შესაძლებელია და უწყვეტილობის შესახებ, უნდა გითხრათ, რომ გარკვეული ინფორმაცია მეც გაქანია, მაგრამ უფრო მეტი უაქტი მამეს ზოგადი ჩვენი პოზიციის უპასუხისმგებლობაზე, რაც ჩემი აზრით, ორი რამითაა გამოწვეული. პირველია ის, რომ თანამდებობებზე წვდომიან ინდივიდუალურად უპასუხისმგებლო ადამიანები და მეორე: ძალზე რთულია არჩევანის გაკეთება, ძნელია თქმა, რომ მოვა ახალი პიროვნება და გამოასწორებთ საქმეს. ბევრჯერ ყოფილა, რომ გაუთავისუფლებათ ერთი, მოსულა მეორე და უარესი ჩაუდგია, შესაძენ კი საერთოდ არაფერი გაუკეთებია. უნდა ვიცოდეთ, რომ ყველაფერში დამნაშავე სახელმწიფო-ბრიობის განცდის მკვეთრი დეფიციტი. პირდაპირ ვთქვათ, რომ ეს ეროვნული ცნობიერების სერიოზული რღვევის შედეგია.

ძალაში მძიმე შთაბეჭდილება ტოვებს პოლიტიკური კრიზისები. მათ უკან ყოველთვის რაღაც ქვედა მიწებზე დგას. მაგალითად, ყოველთვის რაღაც ხდება სწორედ მაშინ, როდესაც სახელმწიფოს მეთაური საღმე აბრებს გამგზავრებას — ერთი დღით ადრე უმძიმესი კრიზისი იწყება ბარდამებში ან თუნდაც ეს საშინელი მკვლელობა მეორე დღეს ხომ ედურად შევარდნაზე ბუღამეშში უნდა გამგზავრებულიყო. ეს ყოველივე დამანგრეველია ქვეყნისთვის.

საქმე გამოცდილება მაქვს და ვიცნობ ბევრ პიროვნებას, რომელიც შესანიშნავი ადამიანია, მაგრამ ვერ დაუძლევიან ინდივიდუალური განცდა სახელმწიფოებრიობის განცდის წინაშე.

სამთავროში კრიზისი, ალბათ, გარდაუვალია, მაგრამ ისეც არ უნდა მოხდეს, რომ ყველაფერი ხედავდებით დავარდით. მთელი მთავრობის გადაწყვეტა არასასურველი იქნება, მაგრამ რაღაც გადაწყვეტა და ცვლილებები აუცილებელია არც ის შეიძლება, რომ ყოველდღიურად ხდებოდეს

სახელმწიფოებრიობის განცდის მკვეთრი დეფიციტი

თიერთობა, იცის, თუ რა სწრაფი და რეალური დახმარება შეგვიძლია და რაოდენ მყარი დასაყრდენია მათთვის საელჩო. მაგრამ ზოგიერთი ჩვენი თანამემამულე დიპლომატიური სამსახურის გვერდის ავლით ცდილობს კონტაქტების დამყარებას. გერმანელებს კი ეს არ ესმით, რადგან იციან, რომ არსებობს საელჩო და ყველა ურთიერთობა მისი საშუალებით უნდა მოწყობილიყოს. მათთვის სწორედ ამგვარი ურთიერთობებია ბუნებრივი, ჩვენ კი, როგორც ჩანს, გერმანობით ვერ გავიცნობდით სახელმწიფოებრიობა, სახელმწიფო მოხელეებისთვის კი ეს აუცილებელია. არ მინდა, რომ ვინმემ ეს გაიზიარებდა ჩამოვალის, რაც არის არის, ტრაგედიაა ამისგან არ ვქმნით. რაც შეეხება საქართველოს მიმართ დამოკიდებულების გაციკებას, ვერ დავტანხმებთ, ჩემს ასეთ მოსაზრებას ორი ფაქტორი განსაზღვრავს. პირველი არის ევროპული ინტეგრაციის გაფართოება აღმოსავლეთისაკენ და ამ მხრივ გერმანიის საქართველოსთან დანერგვება, ტრაგედიაა არაფრით არ შეიძლება, მაგრამ ჩვენ გავაქიანურეთ სათანადო პროექტების წარდგენა. კაბატა-ლისტურ ქვეყანაში კი არც ერთი კაბიტი არ გადაიხდებდა, თუ ამისთვის არ არსებობს კარგად დამუშავებული და შესწავლილი პროექტი. ახლა გერმანელებმა მხოლოდ ამ თანხის ერთ მესამედზე გახსნეს დაფინანსება. ამ 10 მილიონიდან ნახევარი მილიონი დაიხარჯა ექსპერტისაზე, ორსაზევარი კი — პროექტების მომზადებაზე. გერმანელები გვეუბნებიან: სულ ჰუმანიტარულ დახმარებაზე ხომ არ უნდა იყოთ? ხომ უნდა ამოქმედდეს თქვენი სოფლის მეურნეობა? თუ სოფლის მეურნეობას ვერ ერევით, მაშინ სხვა, უფრო სავირო პროექტებზე მოვიდეთ. გერმანიის მომავალი წლის ბიუჯეტის ჩამოყალიბებისას, მარც-აპრილში, საქართველოს შეუძლია ახალი კრედიტი მოითხოვოს, მაგრამ კვლავ მხოლოდ და მხოლოდ დასაბუთებული პროექტის საფუძველზე. გერმანელებმა სურვილი გამოთქვეს, რომ ამ შემთხვევაში საკონტაქტო პირები იყვნენ სახელმწიფოს მეთაური, პრემიერ-მინისტრი და ვიცე-პრემიერი თემურ ბასილაძე. მათი წარდგინებით და ხელმოწერით, საელჩოების საშუალებით უნდა შევიდეს სხვებული პროექტები გერმანიის ერთობლივი ეკონომიკური ურთიერთობის საპროგრამო. ეს საპროგრამო განიხილავს დოკუმენტებს და წვედებს კრედიტის საკითხს.

საქართველოს მიმართ რომ კვლავ დიდ ყურადღებას იჩენენ ევროპის ქვეყნები, დადასტურა პარიზში დონორი ქვეყნების შეხვედრამაც. ჩვენი მთავრობის მოხსენება მაღალ დონეზე იქნა აღქმული.

ძალზე მნიშვნელოვანი იყო ევროგაერთიანებაზე იმის შესახებ მსჯელობა, თუ რომელი ქვეყნებისთვის გაქნათ დახმარება. წინასწარი გეგმით გათვალისწინებული იყო სამი ქვეყანა: უკრაინა, ყაზახეთი და ბელარუსი. მე სახელმწიფოს მეთაურის პირადი წერილი გადავეცი ბატონ ჰელმუტ კოლს, რომელმაც დიდად დაუჭირა მხარი საქართველოს. მნიშვნელოვანი სამუშაო შესასრულა ბელარუსში ბატონმა ზურაბ აბაშიძემ და, საერთოდ, საქართველოს ყველა ელჩმა. ამის შედეგად დახმარების მოძებნი ქვეყნების რიცხვში საქართველოც აღმოჩნდა. ეს დახმარება რეალური საშუალებაა, რადგან თავად ჩამოგვიტანენ და, საეჭვოდ რომ არ გახდეს რამე, ფაქტობრივად, მაღალხარისხიანად გაეცემა თავად გააკონტროლებენ. ვფიქრობ, ეს იყო ედურად შევარდნაძის სახელისა და ჩვენი დიპლომატიური მეცადინეობის დიდი გამარჯვება.

როგორ მოჩანს გერმანიიდან საქართველოში მიმდინარე პროცესები, იქნებ იქნადა უკეთესი შედეგით ნაკლოვანებებს ან უფრო რეალურად იყავით გათვალისწინებული?

ერთი უტყუარი რამ უნდა გითხრათ: მიუხედავად უმძიმესი კრიზისისა, მაინც უკეთესობისკენ სვლის განცდა მაქვს. გერმანიიდან ჩამოსულს

ეს პროცესი ქვეყანა სტაბილიზაციისკენ უნდა ისწრაფოდეს. მარტო მოხსნა-გადაყენება საქმეს ვერ უშველის. თუ რომელიმე სახელმწიფო მოხელე ვერ ასრულებს თავის მოვალეობას, კრიტიკის ქარცეცხლში უნდა გავტაროთ და ვაიძლოთ, რომ საქმე აკეთოს. საზოგადოებაც უნდა მომწიფდეს ამისთვის. მოქალაქეებმა ძალზე ცუდად მოქმედებს საერთაშორისო ურთიერთობებზე. როდესაც რომელიმე სახელმწიფო პირი ხელს აწერს რაიმე დოკუმენტზე, მისი გათავისუფლების შემდეგ ყველაფრის თავიდან დაწყება გვიხდება.

არსებობს კიდევ ერთი დიდი ტკივილი, რომელსაც აუცილებლად უნდა ეშველოს. ეს გახლავთ აფხაზეთი. საკმაოდ ზნორად მიხდება ურთიერთობა სხვადასხვა ქვეყნის დიპლომატებთან, რომლებიც ერთხმად აღიარებენ, რომ აფხაზეთში საპირედრო წარმადების არავითარი შანსი არა გვაქვს, ამა არაფერ მიიღებს, მხარს არავინ დაუჭერს და ახალ უმედურებაში გავხვებით. ზნორად ამ პრობლემის გადაჭრისას ძალზე ემოციურად ვიქცევით. ეს მეც მეხება. როდესაც სახელმწიფოს მეთაურის წერილი მივიღებ საწარფოდ ვთარგმნე და ნოტის სახით ბატონ კოლს გავუგზავნე. მან სათანადო განცხადება გააკეთა გერმანია-აშშ-ს დონეზე. ძალზე მნიშვნელოვანი რეზოლუციები მიიღო. უშიშროების საბჭომ, ევროგაერთიანებამ, მაგრამ ისეთი რა მოხდა? გერმანიაში ტანკების შესვლით შემინგულმა არჩინა მომწიფა ის თვითმტკიცადე კაცი, რომელსაც პარლამენტს უწოდებს და დამოუკიდებელი რესპუბლიკა გამოაცხადა. განა პირველად გააკეთა მან ეს? მე ვფიქრობ, რომ ვიდრე რუსეთისთვის არ გაირკვევა ჩრდილოეთ კავკასიის პრობლემა, აფხაზეთის საკითხი არ გადაწყდება.

ძალზე პოლიტიზირებულია ჩვენი საზოგადოება. ამ დღეებში ვისაც შეეხება, ყველა პოლიტიკაზე მესაუბრება. ეს განსაკუთრებით მძიმე შთაბეჭდილება ახდენს ევროპის საზოგადოებასთან შედეგებით. თუმცა, ამ გაპირებაში, ალბათ, გასაგებია ამგვარი განწყობა.

და მაინც, მინდა გითხრათ, რომ მიუხედავად ასეთი ეკონომიკური გაპირებისა, საქართველოს მოსახლეობის 70-75% სხვადასხვა ფორმით მიწათმოქმედებასთანაა დაკავშირებული. ამ გაპირებაში ისიც მოიტანა, რომ საქართველოში მიწები დამუშავდა, ამიტომ შიმშილი ანგოლის მსგავსად, არ გვემუქრება. დაახლოებით 10%-მა ადამიანმა ადამიანს ურთიერთობებს და ბიზნესთან და ადგილ-მცემლობით ურთიერთობებს თავის თავს.

ყველაზე მძიმე მდგომარეობაშია და დარჩენილი 15 პროცენტი, რომელიც, ამავე დროს, საოცრად ფაქიზი და საკირო ნაწილია საზოგადოებისა. ეს არის საქართველოს ინტელიგენცია. ამ ხალხს არ გაქანია შემოსავლის სხვა წყარო, გარდა საკუთარი განათლებისა. მათ ოპზებიდან უფროველესად საკუთარში გააქნეს — წიგნებს ამ გაპირებაში ვერ იმედობენ, ამიტომ სახელმწიფო უნდა იზრუნოს ამ 15%-ის მოვლაზე. ეს არის ჩვენი ყველაზე დიდი გენიოზი, ჩვენი კულტურა, ხელოვნება, მწერლობა. ეს არის ჩვენი უზარმაზარი სიმდიდრე. ბოლოსდაბოლოს, ეს ის ნაწილია მოსახლეობისა, რომელიც ქვეყნის საზოგადოებრივ აზრს.

მეჩვენება, რომ ამ ადამიანებმა, რომლებსაც ათასობით გვერდი აქვთ დაწერილი და ათასობითი წიგნი წაუკითხავთ, ვერ შეძლეს გამოეცნათ ის ზაზარი, სადაც მათი ერთადერთი სიმდიდრე — ცოდნა დაფასდებოდა. ისინი მაღალი სულიერების ადამიანები არიან და არ შეუძლიათ აგრესიის გამოქვეყნება. ამიტომ, პრაქტიკულად, შემოსავლის გარეშე დარჩნენ და უმძიმესი სიღატაკისთვის არიან განჩირვული. ყველაფრის აღდგენა შეიძლება, მაგრამ ამ გენიონადს ვეღარავინ დაუდგება.

ამიტომ სახელმწიფო უნდა შეიშალოს სპეციალური პროგრამა, რომელიც თავისუფალი იქნება შრომის ანაზღაურების უნიფიცირებისგან. ამ ადამიანებმა, შრომის განსაკუთრებით მაღალი საზღაური უნდა მიიღონ. ეს სახელმწიფოს ვალაა. ხომ შეუძლია ბიზნესმენს ის ხელფასი დაიწმინდოს, რომელსაც საჭიროდ მიიჩნევს? სახელმწიფოც სწორედ ასე უნდა მოექცეს ინტელიგენციას.

მოდით, მოვუაროთ ამ თხოვნებ პროცენტს ამ იქნება დიდი სიმძიმე, თუ მათ დეფერენტებზე ხელფასს დაუფინანსებთ.

რადგან ინტელიგენციის შევებით, იქნებ ორიოდ სიტყვა მათ შესახებაც ბრძანოთ, ვინც უმთავრესად ისევ და ისევ მძიმე მატერიალური მდგომარეობის გამო დატოვა სამშობლო და საზღვარგარეთ წავიდა საცხოვრებლად. გერმანიაში საკმაოდ არიან

ჩვენი ხელოვნებისა და მეცნიერების წარმომადგენლები, რომლებიც გერმანიაში თავს უკმაყოფილოდ განიხილებენ. რა ურთიერთობები შეიქმნა საელჩოს?

ჩვენ მაღალი ქარგი ურთიერთობა გვაქვს. ქალბატონი ჯიანა ისაკაძე თავისი ორგანიზაციით ქალაქ ინგოლშტადტში ცხოვრობს. მათ ორგანიზაციის შემადგენლობაში უკრავენ ჩვენი სახელმწიფო გერმანიაში წარმომადგენლები. მათ ფინანსებს ქართველი მეზიკოსების ადამიანებიც ისიც მტკიცებულებს, რომ ინგოლშტადტში გაიხსნა მუსიკის აკადემია, რომლის ნეოლიმუნიციპალიტეტ ქალბატონ ჯიანას მიანდეს. თუმცა, გერმანიაში მშარად ვერ ვხვდებით, გერმანობისთვის საჭირო თანხები ჩვენც გვაქვს და მათაც.

საოცრად მაღალ დამამსხოვრება 26 მაისი. ამ დღეს ჩვენი საელჩოში გაიმართა პრეზენტაცია, რომელსაც 70 ქვეყნის დიპლომატი, ბუნდესგანგისა და გერმანიის მთავრობის წარმომადგენლები ესწრებოდნენ. ამ დღისთვის ბოზნი საგანგებოდ ჩამოვიდნენ ჩვენი კვარტეტის წევრები, რომელთა კონცერტმაც უდიდესი აღფრთოვანება გამოიწვია.

უზარმაზარი წარმადებით ჩაიარა ლექსო თორაძის კონცერტებმა, ტაშასა და „ბის“-ზე გამოასხივს ბოლო არ უნდა.

დიდი წარმატებით სარგებლობენ გერმანიაში ქართველი მხატვრები. ვია ქვეყანაში, მაგალითად, მსოფლიო რანგის უმაღლესი დონის მხატვრად მიაჩნიათ. ძალზე მოეწონათ გერმანელებს ახალგაზრდა მხატვრის ლევან ლალიძის ნამუშევრები.

მოკლედ, მინდა ვთქვა, რომ ქართული კულტურა და ხელოვნება მართლაც მაღალი კლასისაა და ვიმეორებ, მას გაფრთხილება სჭირდება.

რადგან გერმანიაში ჩასულ ქართველებზე ვსაუბრობთ, აქვე ერთ მტკიცებულებას მოვამზადებ მინდა შევეცნო. თბილისში შეიქმნა ფორმები თუ ორგანიზაციები, რომლებიც მოქალაქეებს გარკვეული გადასახადის ფასად გერმანიაში სამუშაოდ წაყვანას მხარდობენ. მეტი დამაქრებლობისთვის იმასაც ამბობენ, რომ ოფიციალურად გაფორმებული აქვთ ხელშეკრულება გერმანიაში საქართველოს საელჩოსთან. ამ უბედურს ადამიანებს ერთი მიმართულებით უდებენ ბილეთს, უშვებენ გერმანიაში, სადაც, ბუნებრივად, ვერავითარ სამუშაოს ვერ მოუხდომენ და უკან დასაბრუნებელი ფულიც არ გააჩნიათ. ასეთებისთვის გერმანიაში არსებობს სპეციალური ბანაკები, სადაც ყოფი-ცხოვრების საშინელი პირობებია.

მინდა ყველას გასაგონად ვთქვა: გერმანიაში 3,5 მილიონი უმუშევარია აღრიცხული და მათი დამაყოფილება კი უდიდესი პრობლემაა ამ ქვეყნისთვის. თანაც, ემგრანტებისთვის უკიდურესად გართულებულია სამსახურის მოძებნა ბროცედურა. საქართველოს საელჩოს კი არავითარი კავშირი ამ საქმესთან არა აქვს. თუკი რომელიმე ქართველი მიიღებს გერმანიაში მუშაობის უფლებას, ეს უნდა მოხდეს მხოლოდ საქართველოში გერმანიის საელჩოს მეშვეობით. ამიტომ, ვინც მოქალაქეებს გერმანიაში სამუშაოზე მოწვევას მხარდობს, მითუმეტეს — ჩვენი მეშვეობით, ცრუობს და ადამიანთა მოტყუებით ფულს აკეთებს.

და ბოლოს, ბატონო კოტე, თქვენ უშუალოდ ევროპის ცენტრიდან აღეწებთ თვალს მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებს. გათხოვრ, დაბასიითათ ევროპისა და მსოფლიო პოლიტიკის ძირითადი ტენდენციები და გერმანიის დღევანდელი როლი ევროპაში.

ევროპულ პოლიტიკაში დღეს წამყვანი ადგილი უკავია ინტეგრაციის პროცესთან დაკავშირებულ პრობლემებს. ეს ძალზე რთული და წინააღმდეგობებით აღსავსე პროცესია. ინტეგრაციისკენ მისწრაფება სხვა რიტესულ ტენდენციასაც აძლიერებს. მაგალითად, ნორვეგიაში, სადაც ეკონომიკური და, რაც მთავარია, ენერგეტიკული პრობლემები მოხსნილია, მიიჩნევენ, რომ ევროპის საერთო ეკონომიკურ სივრცეში გაერთიანება მხოლოდ ზიანის მომტანი იქნება.

გერმანია ევროპის ეკონომიკური გაერთიანების ერთ-ერთი ინიციატორია, მაგრამ აქაც გაჩნდა მოულოდნელი პრობლემები. კერძოდ, ამ ბოლო წლებში აქ გაკოტრდა 800-900 სატრანსპორტო ფირმა, რომელთაც ბევრად უფრო ძვირი ტარები ადმოწანდათ, ვიდრე პოლანდიისა და ბელგიის ტარებისპირაოდ იმეტიეს. ამიტომ, სწორედ ამ უკანასკნელებმა იგდეს ხელი ევროპაში მოძრავი ტვირთების ძირითადი ნაწილი. ასე რომ, ინტეგრაციას, წინააღმდეგობა ეკონომიკური თვალსაზრისით, დადებითი მომენტებიც ბევრი აქვს და უარყოფითიც.

პოლიტიკური თვალსაზრისით ევროპაში ინტეგრაციული პროცესების გაძლიერება გერმანიის გაერთიანების შედეგია — ამ ფაქტმა მკვეთრად ამაღლა გერმანიის როლი ევროპაში. დღევანდელის ბერლინი გადტანა აღმშენა, როგორც სერიოზული ორიენტაცია აღმოსავლეთი ევროპისკენ. ქვეყნის ცდილობს დემოკრატიული საზოგადოების გაფართოებას აღმოსავლეთის მიმართულებით, მაგრამ ეს ხდება უკიდურესად ცივილიზებული, კულტურული გზით. ამავე დროს, მიმდინარეობს ურთიერთობის ბელანსირება ევროპის გარდაცვალებას — საფრანგეთთან, დიდ ბრიტანეთთან და იტალიასთან. გერმანიაში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ რუსეთთან ურთიერთობას, საკმაოდ სერიოზული ინტერესები უკრაინის მიმართ, ძალზე მჭიდრო ურთიერთობები აქვთ ამერიკის შეერთებულ შტატებთან.

მაგრამ გერმანიის მოვალეა აქვს შიდა პრობლემები, რომლებიც, ძირითადად, გერმანიის შეერთების შემდეგ წარმოიქმნა. აღმოჩნდა, რომ გერმანია ათწლეულების მანძილზე დამკვიდრებული გეგმიური ეკონომიკის სისტემა სრულიად შესუსტდა აღმოჩნდა ფედერაციული გერმანიის ეკონომიკისთან ამიტომ, ქვეყნის აღმოსავლეთ ნაწილში არსებული საწარმოების უმეტესობა უმოქმედოდა. გამოიხატა იენის კრო-ცების ქრისანა.

საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაშიც ბევრ წინააღმდეგობას დაინახავს უცხო თვალთ. მაგალითად, რუსეთის ქარების გასვლის შემდეგ გერმანიის ტერიტორია დატოვებს ამერიკის, საფრანგეთისა და ინგლისის ქარებს. გაცილებს საწარმო. ცერემონიის პარალელურად, ბრანდენბურგის ჰიშტათან გაიმართა მიტინგი. მისი მოწვევები მოითხოვდნენ, რომ დარჩენილი სამხედრო ნაწილი არ გადაეცათ ბუნდესვერისთვის და ბერლინი გამოეცხადებინათ თავისუფალ ქალაქად, რომელსაც არავითარი ქარი არ სჭირდება. პოლიციამ, რა თქმა უნდა, სწრაფად აღკვეთა ეს აქცია.

ქარების გაცილება აღსანიშნავი იყო გერმანიის კანცლერის, რუსეთის პრეზიდენტის, საფრანგეთის პრეზიდენტის და აშშ-ს სახელმწიფო მდივნის გამოხვედებით, რომლებშიც გამოიკვეთა მსოფლიო პოლიტიკის ძირითადი აქცენტები.

დასავლეთი ცდილობს, საკმაოდ მკვეთრი პოზიცია დაიკავოს რუსეთის მიმართ, თავის მხრივ, რუსეთი არ ურჩევდა შესაძლო მეორეხარისხოვან როლს NATO-ში და ევროგაერთიანებაში. ამიტომ ძალზე დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ევროგაერთიანების ბოლო შეხვედრას, სადაც რუსეთმა განსაკუთრებული სტატუსი მოითხოვა. ამ მოთხოვნას რუსეთი ამარტებს ასეთი ფორმულით: კონფლიქტების ზონაში, სადაც მოქმედებს ჩვენი თავზე ავიდეთ, ცივსლი შეწყდა NATO და ევროგაერთიანება კი უძღვრის აღმოჩნდნო. ასე რომ, როგორც რუსეთის, ისე დასავლეთის პოზიცია თანდათან უფრო მკვეთრი ხდება. ამ პროცესს კიდევ უფრო გაძლიერებს ამერიკის კონგრესის არჩევნებში რესპუბლიკელების გამარჯვება.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, ევროპის გაერთიანების ტენდენცია NATO-ს მიერ „კარის გახსნა“, აღმოსავლეთის სულ უფრო ინტენსიური ჩართვა ევროპულ პროცესებში იმდენი გაჩნდება, რომ მსოფლიოს სერიოზული სტაბილურობის საფრთხე არ ემუქრება.

ესაუბრა

აააააა ვევაააააა

«საქმენიეროს» თავმჯდომარე:

ჩეალური მყიდველი და გადამხდელი რომ იყოს, ელექტროენერგიით ისე მოვაპარაბებლით ჩასაუბლიკას; საბჭოთა კავშირის დროს რომ მარაგდებოდა...

საქართველოში დღეს აღარაღის უკერის თანამდებობის პირთა განუწყვეტელი ცვლა. გასაკვირის იქნება, რომ ვინმე სასიკეთო ცვლილება დაატყოს იმ სისტემას, სადაც ახალ ხელმძღვანელად მიაღწინეს. ამიტომაც წინასწარ ვერაღის განსაზღვრავს, რამდენად ეფექტური იქნება დებარტამენტ „საქმენიეროს“ თავმჯდომარედ ახალი კაცის დანიშვნა, მაგრამ, ფაქტია, რომ უკვე 10 დღეა ამ სისტემას სათავეში ჩაუდგა ბატონი ბიძი ბამბრაქიძე, რომელიც, აქვე გეტყვით, საკმაოდ იმედინადაა განწყობილი. რა ეიმედება, ამას ცოტა ქვემოთ, მასთან ინტერვიუში გაცნობთ.

— ბატონო გივი, თქვენ სულ სხვა სისტემიდან მობრძანდით დებარტამენტ „საქმენიეროს“ თავმჯდომარედ. როგორ მოხდით ამ თანამდებობაზე და, თუ საიდუმლო არაა, ვინ გავიწიით რეკომენდაცია?

— რეკომენდაცია არ იყო საჭირო. უბრალოდ, შემომთავაზეს გადმოსვლა. მანამდე ვმუშაობდი გაერთიანება „მონტაჟმშენი“-ში. ეს იყო მძლავრი სამმართველო, რომელიც, ფაქტობრივად, მე ჩამოვაყალიბე და მისი დატოვება ისე გამოვირდა, საკუთარი ოქანის დატოვება რომ გუქმდებოდა კაცს.

მოგხვდით თქვენი შეკითხვის ქვეტექსტს. უნდა გითხრათ — ფულის საშოვნელად თავის დროზე არც იმ სამმართველოში მივსულვარ და, მით უმეტეს, არც აქ, სადაც გასაძიდებელი ისედაც ვერაფერს ვხედავ.

— ათი დღე ძალზე ცოტაა იმისთვის, რომ სისტემაში არსებულ ყველა პრობლემაში გაერკვე, მაგრამ, დამეთანხმებით, შეუიარაღებელი თვალითაც კარგად ჩანს, რომ „საქმენიეროს“ ყველაფერი რიგზე არაა. ფეხებზედგა ქვესადგურები, იჭვის კაბელები, ჩერდება მეტრო, რკინიგზა. რა არის ამის მიზეზი და, საერთოდ, რა მდგომარეობაა ენერგოსისტემაში?

— მძიმე მდგომარეობაა. გაძარცვულ-გადატაცებული მთელი სისტემა; არის ხაზები, სადაც სიძლიერის ერთი მეოთხედი აღარ ჰქონია. ამას ემატება ფინანსური კრიზისი, დიდი დავალიანებები, მოშლილი სტრუქტურა, უამრავი სხვა პრობლემა.

რომელიც გარედან არ ჩანს. უარყოფითი გავლენა მოახდინა ჩვენი მუშაობაზე გაზის შეწყვეტამ. მოსახლეობა გასათბობად ელექტროენერგიას იყენებდა, არადა, ეს სისტემა მხოლოდ განათებაზე გათვლილი, ამიტომაც არ ჰყოფნის ენერგია ზოგჯერ სასიცოცხლო ობიექტებსაც კი.

— კონტროლის პალატა ამტკიცებს, რომ არსებული ენერგორესურსებით თავისუფლად შეიძლება ამაუფლებეს პურის ქარხნები, წყალკანალის ობიექტები, მიწოდოს ელექტროენერგია საავადმყოფოებს და, პარალელურად, 2-3 საათით მაინც, მოსახლეობას. თქვენი აზრით, რამდენად რეალურია ეს განცხადება?

— დღეისათვის ჩვენ გამოვიმუშავებთ 500 მეგავატს, რაც სრულად საკმარისია თქვენს მიერ ჩამოთვლილი ობიექტების დასაკმაყოფილებლად, მაგრამ მოუწველი სისტემის გამო ამის დარეგულირება ძალზე ძნელია. თანაც, გათვალისწინეთ, რომ ჩვენს სისტემას ჰქვია მძლავრი ენერგოსი, რომელიც დღეს აფხაზების კონტროლის ქვეშაა და თბილისის, რომელსაც მინიმალური თანხაც არა აქვს ექსპლუატაციისთვის. ის სისტემათაშორისა ხაზები კი, რომელიც პარალელური მუშაობისთვისაა დამონტაჟებული, გამოთვლილი გვაქვს. ასეთ მდგომარეობაში, როცა 2 დღით ობიექტი და მესამე სისტემა, ფაქტობრივად, არ მუშაობს, ძნელია ენერგიის მეტი რაოდენობით გამოიმუშავებაზე საუბარი. ისე, აღვადგენთ საჭირო მასალებს, შეიძლება რესპუბლიკის მთლიანად დამაყოფილება, მაგრამ დღევანდელი გადასხდებიდან ეს ცოტა რთული საკითხია.

— არსებობს მასალები, რომ „საქმენიეროს“ ყოფილი მესვეურებმა ზეთის და სხვა საჭირო მასალების შესასყიდი თანხით პირადი ავტომანქანები იყიდეს. დღეს თუ გვაქვს კიდევ ამ მასალების შესასყიდი თანხები და ვინ გვეხმარება?

— დიდ დანარჩენს გვიწევს ევრობანკი, ევროგაერთიანება, მსოფლიო ბანკი, რომლებმაც გამოგვიყვეს თანხები სისტემის მოსაწესრიგებლად. გვინდა პირველ რიგში მარნეულის მეცხრე ბლოკი ავამუშაოთ, რაც დამატებით 200 მეგავატს მოგვცემს და ეს, ვფიქრობ, საქმეს წაადგება.

— რატომ არ ხერხდება გრაფიკის დაცვა? იცოდათ მოსახლეობამ, რომ დღეში 2-3 საათს, განსაზღვრულ დროს ექნება ელექტროენერგია, რომ მასზე ააწყოს დღის რეჟიმი...

— მიმაჩნია, რომ ეს გრაფიკები არარეალურია. წარმოდგენილია 2-3 საათი დღე ჰქონდეს ყველას ერთად; ვფიქრობ, რაიონებზე უნდა დაყოფილი იქნას, სხვა შემთხვევაში ენერგია არ გვეყოფა.

— გასაგებია, რომ ყველას ერთად ვერ გასწვდებით, მაგრამ ისტორიულ ფაქტია, რომ თბილისში არის უბნები, სადაც მუდმივად ჩანჩახებენ ლამპიონები, სხვაგან კი კვირაობით ენატრებათ შუქი. არც ამის დარეგულირება შეიძლება?

— თბილისის მოსახლეობა ჩართულია ენერგეტიკულ ქსელში, რომლის საშუალებითაც ანაწილებენ ელექტროენერგიას ხდება ისე, რომ საავადმყოფოების, პურის ქარხნების, წყალსაქარების მიმდებარე ტერიტორიაზე მომინადრეთა ბინები მუდამ განათებულია, სხვა სულ ბნელში ზის, რაც ბუნებრივად და სამართლიანად იწვევს მათ გაღიზიანებას.

— ალბათ არც ის იქნება თქვენთვის უცხო, რომ ამ საავადმყოფოების და პურის ქარხნების ხაზებზე მოსახლეობის გადაყვანა თქვენი თანამშრომლების „გულკეთილობით“ ხდება. კარგა ხანია თბილისში ნაცად ზხად და

ხერხად იქცა ფულის შეგროვება, ეილაცი ჯიბეში ჩადება და... გარანტირებული ელექტროენერგია მანამ, სანამ იმ სასიცოცხლო ობიექტს არ შეუწყვეტენ ენერგიის მიწოდებას...

— ეს მე ჩვენს დანაშაულად მიმაჩნია და არც უცხოა ჩემთვის. დავინიშნე თუ არა, მეორე დღესვე მოვიდნენ თხოვნით ჩემთანაც — ფულს შეგვირგებოთ... წინასწარ ძნელია გადავადგინო, მაგრამ შევცდებო, ასეთი ფაქტები მაქსიმალურად შემცირდეს.

— დღეს ვინ გვაწვდის ფულს. ღია რა ფასად?

— ვვიდულობთ თურქეთიდან და აზერბაიჯანიდან. აზერბაიჯანს ფულს არ ვუხდით, რადგან ეს შედის იმ გაზის ლიზინგულეზში, რომელიც ჩვენ მივაწოდეთ მის ირანიდან. ჩვენ აზერბაიჯანის ვალი გვაქვს 10 მილიარდი რუსული მანეთი, მაგრამ, ალბათ, კარგა ხანს ვერ გადავიხდით, რადგან ანგარიშზე ერთი კუბონიც კი არა გვაქვს. ეს მაშინ, როცა ჩვენს სასარგებლოდ ამოსაღებია 40 ტრილიონი კუბონი.

— გადამხდელი?

— ის ქარხნები, რომლებმაც უკვე დახარჯეს ელექტროენერგია და არ გადაიხდეს, რკინიგზა, მოსახლეობა და ა.შ. არ არის დღეს საწარმო, რომელიც გადაიხდის დავალიანებას თუმცა, შესტაფონის ფეროშენიდან პარხანა გვპირდება, რომ თუ მივაწოდებთ ელექტროენერგიას და ვამუშავებთ, ვალუტაზე გადავიხდის, მაგრამ ეს ერთი საწარმო რომ ვერ შექმნის რესპუბლიკაში ამინდს? არადა, წარმოიდგინეთ, „საქმენიერო“ კაპიტალური რემონტის მხოლოდ 3 პროცენტს ატარებს. დანარჩენი 97 პროცენტი რომ იცვითება, უკან-უკან მიდის, რემონტის თანხები კი არა და არ გამოჩნდა. მოსახლეობამაც უნდა გაიგოს, რომ რამდენსაც იხდის, იმ რაოდენობის ენერგია მიწოდდება...

— იქნებ, იხდიან კიდევ ცნობილია, რომ ინკასატორს ფულის საკუთარ ჯიბეში ეტება უფრო აძლევს ხელს, ვიდრე მის ანგარიშზე ჩარიცხება...

ესაუბრა

მაია ტორაძე

ახალთაობა

გერონტოკრატია მოხეტია ხელისუფლებას ნიშნავს. ეს ტერმინი პრიმიტიულ ხალხებში უხუცესთა მმართველობის სისტემის აღსანიშნავად შემოიღეს. მაგრამ ამ წერილში არა ეთნოლოგიურ პრობლემაზე ვისაუბრებ, არამედ შევეცდები ამ ტერმინის გამოყენებით დღევანდელი საქართველოს პოლიტიკური და საზოგადოებრივი მდგომარეობის ერთი მნიშვნელოვანი მომენტი დავავიქსირო.

გერონტოკრატია, რომელიც თვისობრივად პრიმიტიული (პრეკულტურული) და პატრიარქალური საზოგადოებისათვის თავისი ახლებური და, შეიძლება ითქვას, ტოტალური სახე პოსტსტალინური ხანის საბჭოეთში მიიღო, როდესაც ტოტალური სახელმწიფოს სტრუქტურები 50-60 წელს გადაცილებული ასაკის ადამიანებმა დაიკავეს და მათი ამ პოსტებზე ყოფნა, ფაქტობრივად, სიცოცხლის ბოლომდე დაკანონდა, მაშინ, როდესაც თანამედროვე სახელმწიფო სახელმწიფო სტრუქტურებში ხელმძღვანელ თანამდებობებზე მომუშავე პირებს ასაკობრივი ცენზი დაუწესა და ამით საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების მუდმივი განსხვავება და ქვეყნის ინტელექტუალური პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება უზრუნველყო. ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს ასაკოვანი ადამიანების საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ასპარეზიდან მოცილებას და განდევნას, მათი ღაეროვანი ცოდნის და გამოცდილების არ გამოყენებას, მაგრამ ამ პრობლემაზე საუბრისას გასათვალისწინებელია ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი: ადამიანი ცხოვრებისაგან მიღებული გამოცდილებით აყვლიბეს გარკვეულ პრინციპებს, სტერეოტიპებს, რომლებიც მის ყოფილ სტილს და ფორმას ქმნიან და რომელიც დროის იმ მონაკვეთს, იმ ეპოქასა და იმ სივრცეს შეესაბამება, სადაც მას უნდება აქტიური ცხოვრება. იგი ყოველთვის იძულებულია ანგარიში გაუწიოს იმ საზოგადოებას, რომლის წევრიც თვითონაა და მო-

ერგოს მის მოთხოვნებს, ანუ მიჰყვას დროის დინებას. სხვაგვარად ნორმალურ ყოფას შეიძლება საფრთხე შეექმნას, რადგანაც დინების წინააღმდეგ სვლა ყოველთვის კონფლიქტის საფუძველი ხდება, სადაც, როგორც წესი, სოციალური დაპირისპირებული პირიკენება მარცხს განიცდის (აქ, რა თქმა უნდა, სოციალური მარცხი იგულისხმება). ამდენად, ადამიანები მაქსიმალურად ცდილობენ იცხოვრონ და იღვწონ ისე, როგორც ამას მათი თანადროული ეპოქა მოითხოვს და, ამდენად, ისინი თვითონ ხლე-

მწიფო ინსტიტუტებითა და საკანონმდებლო აქტებითაა განმტკიცებული.

სრულად განსხვავებული სურათია ტრადიციულ და პატრიარქალურ საზოგადოებებში, სადაც საზოგადოებრივი ასპარეზი მთლიანად კონსერვატორ ხანდაზმულებს უკერათ და ეს ადგილი მათ თითქმის სიცოცხლის ბოლომდე აქვთ გარანტირებული. შესაბამისად, მათ ადვილს არა ახლავარდები, არამედ მათზე უმცროსი ხანდაზმულები იკავებენ, რომლებიც წინამორბედებთან შედარებით ახალგა-

დადობრივ-პოლიტიკური წყობა ცვდება, კარგავს ძალას, აღარ შეუძლია უწინდებურად მართოს ქვეყანა. ასეთ დროს ახალ თაობაში იღვიძებს პროტესტის გრძნობა, მას აღარ სურს დაელოდოს „თავის დროს“. მმართველ გერონტოკრატის კი ბოლოს და ბოლოს ქვეყანა შეტყავეს გლობალურ კრიზისში, რომელიც საფრთხეს უქმნის მთელი სოციალისტური ეროვნების სიცოცხლისუნარიანობას. ასეთ ვითარებაში იჭყვება ნიპალისტური დამოკიდებულება ცხოვრების ტრადიციული ფორმების მიმართ, რასაც ლოკალურად რევოლუციური გარდაქმნები მოჰყვება — ახალი თაობა სამეცნიერო-სასიცოცხლოდ უპირისპირდება მმართველ თაობას, დევნის მას საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცხოვრების არენიდან, ამსხვრევს ტრადიციულ ღირებულებებს და ამკვიდრებს ახალს, უფრო რეალისტურსა და ცხოვრებისეულ მოთხოვნებთან უფრო ახლოს მყოფს. ეს გზა ბოლო ორი ასწლეულის მანძილზე მთელმა ცივილიზებულმა დასავლეთმა გაიარა. სსრკ-ში კი ეს პროცესი „შემოდან“ ჩატარდა, მაგრამ აქ სრულყოფილი სახის ახალი წესრიგი მაინც არ დამყარებულა, ალბათ, იმიტომაც, რომ თვითონ „შვეიდან გარდაქმნულებიც“ საბჭოური სტერეოტიპებით დამძიმებული აღმოჩნდნენ. ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებიდან ერთ-ერთი ყველაზე მოუშა-ღებელი ასეთი გარდაქმნისთვის საქართველო აღმოჩნდა. სამოქმედო მიზნები და

„რადგან მოვედი, რათა გავყო კაცი თავის მამისაგან. ასული თავის დედისაგან“...

მათი 10,35

ბიან საკუთარი სტერეოტიპების, ცხოვრების იმ სტილის დამცველები, რომელიც მათთვის ბუნებრივად, გათავისებული ხანგრძლივი დროის განმავლობაში აპრობირებულია.

ახალი თაობა, თავისი დროის შესაბამისად, საზოგადოებრივ ასპარეზზე გამოჩენისთანავე იწყებს ახალი, საკუთარი პრინციპების ჩამოყალიბებას, ხოლო საზოგადოებრივი ცხოვრების სადავების ხელში აღებისთანავე ზრუნავს მათ დამკვიდრებისთვის. საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარების დახლოებით ასეთი სქემა მოქმედებს ყველა ცივილიზებულ ქვეყანაში და იგი თვითონ სახელ-

ზრდულად გამოიყურებიან და ვინაიდან ამ „ახალმა თაობამ“ მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრების უდიდესი ნაწილი უფროსი თაობის მმართველობის ხანაში გაატარა, მისი ცხოვრებისეული სტილი და პრინციპები წინა თაობისაგან თითქმის არაფრით განსხვავდება და, მამასადავ, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მნიშვნელოვანე არაფერი იცვლება — „შვილები“ „მამების“ ასლები არიან და, კიდევ ვიძიებ, ეს ენება საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს.

მაგრამ ქვეყნის ცხოვრებაში დგება ისეთი მემენტებიც, როდესაც არსებული მმართველი საზო-

მიმართულებები სტიქიურად ვალიდებიდა. ესეც იმის გამო, რომ საქართველოში „ახალი თაობის“ კრიზისი განჩნდა. „ახალ თაობაში“ სწორედ ახალი აზროვნება, ცნობიერება იგულისხმება. მმართველი იდეოლოგიის ფორმირებას კი კვლავ გერონტოკრატია ჩაუდგა სათავეში, რომელსაც, პირობითად ალტერნატიული გერონტოკრატია შეიძლება უწოდოთ, ანუ ის ადამიანები, რომლებიც ოფიციალური, პოლიტიკური სტრუქტურებში მჯდომი გერონ-

დასასრული მ-12 გვერდზე

13 დეკემბერი, 1994

აკაკი განაჩი

კაცურად იცნობრა...

ბოლო ხანებში თავს დატყობდა აურაცხელ უბედურებათა გამო, ტრაგიკული განცდა აწარმოებდა მოგონებებზე, მაგრამ არ გვეუბნება გონებრივად, წინაშეა კარგად, ვისაც შინაგანად არ შეხება, ღრმად არ დააზარალებს აკაკი განაჩის გარდაცვალება.

ორიოდე კვირის შემდეგ, დეკემბერში, მას ოთხმოცდახუთი წელი უნდა შესრულებულიყო და იქნებ სიმბოლურიც იყოს, რომ მისი დიდი სიცოცხლის წრე საქართველოს ყველაზე აუტანელი ძნელებების გამო, მისი დაბადების თვეში, საბედისწერდ შეიკრა და დასრულდა.

მიუხედავად ხანდაზმულობისა, მის ცინიკურ გონებას სიბერის ჟანგი ახლოს არ გაკარებია, მეხსიერებასაც ბზარი არ შეპარავია: შემოაცვდა მხოლოდ გარსი, ძლიერი და უკვდავ სულის დროებითი სამოსელი. ბატონ აკაკისთან მრავალი წლის ახლო მეგობრობა მაკავშირებდა, რაც მუდამ

სამაყოდ და კეთილ მოსაგონარად დამრჩება.

არაერთხელ საკამათო არ ჰქონდა, რომ იგი უზარმაზარ, განსაკვირვებელ ცოდნას ფლობდა, არასოდეს არ გამოჩნებოდა მსოფლიოს უდიდეს ფილოლოგოსთა უკანასკნელი მიღწევები თუ აღმოჩენები, მეგობრულ რჩევა-დარიგებებს არავის ამძლია, ჩამოთვალა კი გაძნელებულია ყველა დარგისა, იმდენად უარყოფითი და ყოვლისმომცველი იყო მისი ინტერესების სფერო, თვალსაწიერად.

აკაკი განაჩის ოჯახში წინის ნამდვილი კულტი იყო, მაგრამ მის პიროვნებაში პედანტობის ნატამალსაც ვერ აღმოაჩენდით, საოცრად უყვარდა მეგობრობა ვიწრო წრეში მოღვაწე და პურობა და სრული შთაბეჭდილება იქნებოდა, რომ დიდებულ კოლხად გარდასახულ ძველ ელენ ბრძენს უხმენდით.

ლიტერატურისა და მეცნიერების ეტალონად მას ორი ტიპის მიზნად და თვითონაც ბევრი რამით მოგვაკონებდა „არქაისტიკისა და ნოვაციზმის“ და „კულტურის“ ავტორს: მასშიც პარონიულად იყო შესაგებებული ლიტერატურის ბრწყინვალე მეცნიერისა და პირველხარისხის ბელეტრისტიკის იშვიათი თვისებები.

აღიზიანებდა უმეცართა მედიდობა, ყოყმანობა; ადამიანის უპირველეს ღირსებად თავმდაბლობა მიიჩნედა. ყველაზე და ყველაფერში ამაღლებულს, პოეტურს ეძებდა. იგი იყო კაცი, ვისაც მუდამ „ანთებული ჩირაღდები“ ეპყრა ხელი, მისივე მუხზე ბარე სულის კლავარე გამოსხივებდა.

ბატონ აკაკის ნამდვილი სათაყვანებე-

ლი კერპი იყო სისხლიანი რეპრესიების ეპოქა დაღუპული გენიალური ქართველი ელენისტი გრიგოლ ფილიპონის ძე წერეთელი; რომლის მიმართ უსაზღვრო სიყვარული სიკვდილამდე არ განელდება, ვის ხსოვნასაც უსაღმურეს ღვათაბრეც ენასავით მღელვარე აღსარება უძღვნა. ეს არის დაუვიწყარი მაგალითი იმისა, როგორ უნდა აფასებდეს კაცი წელიწადი მოძღვრის, გზის გამკვლავებს.

აკაკი განაჩის გარდა, ალბათ, გაგვიჭირდებოდა დაგვესახელებინა მეორე პიროვნება, ვინც შეძლებდა, მთელი მსოფლიოს კულტურული წარსული, თანაც საოცრად პოეტურად, ჭეშმარიტად კალენდოსკოპური ჯადოქრობით სულ რაღაც სამოთხე გვერდზე მოეთავსებინა. მან არაერთი ასეთი გიგანტური ნაწარმი დატოვა და მის მრავალ დანატოვართან ერთად ესეც სამაყოდ უნდა დაგვრჩეს.

აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ ბატონ აკაკის გულმოდგინე მეგობრობა ჰქონდა მაშინვე და ამ შვიდი წლის წინ გულწრფელად დაიტრია იგი — ცხოვრებაში უზომოდ ნატარჯს ანგელოსთა ნეტარ საუფლოში დამკვიდრება უსურვებდა. დღეს მესამე სასუფეველში მოხვედრა მინდა, უსურვო საყვარელი ადამიანის მარად მშფოთვარე სული.

რა მტკიცე, აუღვრეველი ბუნება უნდა ჰქონოდა ამ დაუღვარ კაცს, რომ თავის თავთან განმარტობულს ასეთი რამ დაეწერა:

„სიკვდილსაც ისე უნდა შევხედო, როგორც სატრფოს გვედებოდათ პაემანზე. მაგრამ არა მღელვარებით, არამედ მშვიდად;

აღვსრის დროს ჩვენ თვალს ვუჭავდით და გაინაბებოდით ხოლმე, ასევე, გაინაბოთ სიკვდილთან აღვსრში...“

ეს სიტყვები თითქოს საგანგებოდ ამ დღისთვის დაწერილიყო, ისე გახმაზდა; მართლაც „სიკვდილთან აღვსრში“ გაგვარა სული, ტკბილად წათელემილი, უდრტვინველად გადავიდა მარადისობაში. ტყუილად როდი უყვარდა თურმე ძველ რომაელთა გათნაოქვამის დამოწმება: „ცუდად კვდება ის, ვისაც ცუდად უცხოვრია“. კაცურად იცხოვრა და დიდებულიადც შეასრულა თავისი ერთი ადრინდელი ჩანაწერი: „მამაკაცი უკომპრომისოდ უნდა ჩაივდეს სამარეში...“

უამრავი ძვირფასი მოგონება დამრჩა ამ დიდებულ ადამიანზე, მაგრამ ახალგაქრული სამარის წინ მიჭირს მეტის თქმა. მაქვებს იმაზე ფიქრი, რომ სულ მალე მის გასუფრულ სახეს ზამთრისპირის ძალაგამოცდილმა შვემ უკანასკნელად უნდა დახედოს.

თავისი ესეისტური პროზის უბრწყინვალეს ნიმუშზე („დაკვირვებანი და შთაბეჭდილებანი“) თავადვე ამბობს, რომ იგი მისი „გულის სიმღერა“ და იქვე წერს: „ამ სიმღერას სიკვდილამდე განაგრძობ. ხმის სიმები კი როცა დამიწყდება და ღოცებში შემეყინება ბაგეზე — მხოლოდ მაშინ იხიებებს სიკვდილი ჩემს ღუმელს...“

აქ ნამდვილად ვერ დავთანხმდები ჩემს საყვარელ მასწავლებელსა და უფროს მეგობარს — არ არსებობს ძალი, საფიქარი მაშულისადმი ბატონი აკაკის ბავთაგან აღვუწილი მხურვალე ღოცარი და დადუმოს. ერთადერთი, რისი იმედიც დავტყობ, რამაც ცოცხლებს მხნეობა უნდა შეგვამტოს, ეს არის.

ამჟამი კვიტიზილი

უსაშველო და უთქმელი სიკვდილი გულამოვსებული განგვეშორა აკაკი განაჩის. მიიძინა ძველი საქართველოს კულტურული სულის უკანასკნელი გამოხატობა, რომელიც ამ სულს შესაშური სიღარიბისათვის ასახიერებდა.

ბატონ აკაკის ბავშვობისა და ყრმობის ეპოქა ჭყონდიდის ხანაზე, ჯერ კიდევ იდგა სული ძველი საქართველოს: მარტვილის ტაძრის სამრეკლოზე ისევ გაბეზრებულ ზარბაზს, ანალოგიურ ესეგანა გეგმა კრებული — „გულანის“, ხოლო ნახარებულს მონასტერში, ანტონ ცაგარელ — ჭყონდიდელის საძვალეთთან, კვლავ უხილვად ნენ ცისკრის ლიტურგიაზე შეკრებილი ბერები. მწიგნობართა წრეში აღზრდილ ყმაწვილს ცნობისწადილით უფრცვლავს „გულანის“ და იდუმალი ლტოლვა მშობლიური კულტურისადმი „დიდო ვოი ნანას“ ხმოვანებასთან და მწუხრზე მარტვილის ზარბაზის რეკასთან ერთად სულის საძირკვლამდე ჩასვრია.

სწავლის მძებნელად თბილისის უნივერსიტეტში მოსულ ჰაბუკს საშური ხვედრი რგებია; იგანე ჯავახიშვილის, გრიგოლ წერეთლის, კორნელი კეკელიძისა და აკაკი შანიძისთვის, დიმიტრი უზნაძისა და გიორგი ჩუბინაშვილისთვის უსმენია. ხოლო შემდეგ, როცა და მეგობრობა გალაკტიონ ტაბიჭიშვილსა და ნიკო ლორთქიფანიშვილს, გიორგი დვინიძეს, თურმე ტინაინიშვილსა და გერონტი ქიქოძეს, შალვა დადიანთან მჭიდრო ურთიერთობა უნდა ქვეყნული აკაკი განაჩისათვის. ეს უბედურება შემდეგ მშვენიერ ლიტერატურულ პორტრეტად გარდაიქმნა და აკაკი განაჩის დახვეწილი პოეტური შთაგონების გზით საზოგადოებრივად აღიქმდნენ ჩემი სულის კედელზე. ნიჭითა და სწავლით აღვსილი ელტვოდა მუდამ, რადგან სწამდა, რომ ღარიბი არავის ამდიდრებენ.

აკაკი განაჩის მეცნიერული მემკვიდრეობა ჩემს თაობას წარმოუდგება ხორცშესხად იმ იდეალისა, რომლის თანახმად, ლიტერატურათმცოდნეობა არა მხოლოდ მეცნიერებაა, არამედ ხელოვნებაც და „ლიტერატურის შემეცნება არის არა მარტო მეცნიერული შემეცნება, არამედ მხატვრულიც“. „ისტორიკოსი, ალბათ,

უფრო ხელოვანია, ვიდრე მეცნიერი“, — ბრძანებდა მომხენი. რა თქმა უნდა, კიდევ უფრო უპირაია, ასეთად ვიგუჯვოთ ლიტერატურათმცოდნე, მხატვრული ნაწარმების წვდომა მაღლია, ნიჭია და არა სწავლა-სწავლების ნაყოფი, — იტყობა ბატონი აკაკი. ამხარის ნიჭითა და მაღლით განათებული აკაკი განაჩის მკითხველს საიმედოდ მიუძღვება რუსთაველის, დანტესა და სულხან-საბას, სტენდალის, ტოლსტოისა და დოსტოევის, ბარათაშვილის, ვაჟა-ფშაველას, ანა ახმატოვას პოეტურ სიღვათა უმშვენიერესა და უსაიდუმლოეს სამყაროში. პლატონის, დიონისე არეოპაგელის, აგუსტინ-

ენა ახრთა შეფარვის საშუალებად, ხოლო სიბრძნე სიკეთესა და მართლმადიდებლობაში უძებნია. „ეშმაკობა — უფროა ნიჭია“, — ამ გამოთქმას გაისხენებდა ხოლმე. უმაღლეს სიკეთედ სულის თავისუფლებას მიიჩნევდა, ღამაზ და კარგ საგანთა საჭიროება არ აწუხებდა, მარტო იმას მოითხოვდა, რომ არსებული ღამაზი და კარგი ყოფილიყო. სიკეთისა და აგეციობის გაზიარებას მუდამ შესაშური გამბედაობით უბრძოლვია და 85 წლის რანდს მრავალი ნაჭრილობივე ამშვენებდა. მასზე თავისუფლად გავრცელდებოდა სენეკას სიტყვები: „ახოვანი სული, მებრძოლი უგულმართობასთან, მი-

მსთქიზიმი ალბეჩილი აზრი

აკაკი განაჩის საკვლევადი ინტერესები სწავლობდა თითქმის მთელს ქართულ მწერლობას, მაგრამ მის განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებდა: ქართული კლასიკური ლექსი, არეოპაგეტიკისა — და ქართული მწერლობის ურთიერთმიმართება, ნიჭის მხატვრული მოდელი რუსთაველიან და დანტესთან, „ვეფხისტყაოსნის“ ქრისტიანული წინამძღვრები, ნაბრათაშვილი, გ.ორბელიანი, ვაჟა და გალაკტიონი. ქართული მწერლობის მისეულ გაზრდებს საფუძვლად ედო საოცარი ცოდნა დასავლეთურული და კლასიკური რუსული მწერლობისა. მაგრამ არსებობს ლიტერატურის ცოდნა და არსებობს ლიტერატურული კულტურა. მათი ორმხრივ სრულყოფილი ურთიერთშეწყობა რჩეულთა ხედილია. ასეთ რჩეულთაგან უნდა დაგვასახელით: გ.ქიქოძე, ს.ქიქოძე, გასაბიანი და, ცხადია, სხვანაც, მაგრამ ყველა მათ შორის ერთ-ერთი პირველთაგანია აკაკი განაჩის. მისი არერთი წერილი უდავოდ დამკვიდრდება ქართული კლასიკური ესსეს ისტორიაში.

ერთი მხრივ, მას ახლდა ქართული კლასიკური ლექსის შესწავლისთვის საჭირო აკადემიკოსი, ხოლო, მეორე მხრივ, იგი, თითქოსდა, გაურბოდა ერთხელ და სამუდამოდ დაღვნილ თუ დასაღვრელ ლიტერატურათმცოდნეობას ჭეშმარიტებას. მისი, თუ შეიძლება ითქვას, პარადოქსული წიადსვლანაც კი აღბეჭდილი იყო ერუდიციითა და მიზიდველობით.

ამგვარი ნახარების მთავარი ნიშანია ესთეტიზმი, ვითარცა სწავლა პარამიონისა, რაც გულისხმობს წინააღმდეგობათა ერთიანობს. აკაკი განაჩის მემკვიდრეობის გარეშე მნიშვნელოვანი ელფერი მოაკლდებოდა ჩემს ლიტერატურათმცოდნეობას. ამიტომაც გარდაუვალი ექნება მისი ნახარების მუდმივი გაცხივება.

რეზა სირაძე

აკაკი განაჩის განხილვა

ნეს, დამახკვლისა და ღოსკის ფილოსოფიურ-თეოლოგიურ განსჯათა ლაბირინთებში, სადაც წარმოსახვას ხილვით სამყარო ევიწროება და იგი ბიძგს იძლევა გრძნობადიან ზეგრძნობადისკენ აღმასვლისათვის. ქართულად მტკვრელთაგან იშვიათად თუ ვინმე გვიწყვდა ისეთი მეგზურობის, როგორსაც ბატონი აკაკი.

მწიგნოვანად ყველაფერს, რაც ექსტრაგანტურის სამხილი გვევლინება; მეცნიერებაში კი საეჭვოდ ეხსენებოდა ის ლიტერატურული მიმდინაობა, სიკვდილივით უცდომელნი რომ არიან. შემოქმედისა და რიგორისტის ტემპერამენტის კვლობაზე, მისი განწყობილება ზოგჯერ საკმაოდ სუბექტურიც იყო, მაგრამ მთავროვნისა და არისტოკრატის ამაღლას ყოველთვის იმარნუნებდა.

ჩემი თაობისთვის აკაკი განაჩის ცხოვრების გზა არის ნიმუში სწავლის გმირობისა, ეკეცური უნარისა, იარო მდინარეების წინააღმდეგ, როცა ეს საჭიროა. იგი არასოდეს წასვლა მორალურ მრწამსთან გარეგნის გზით, მეზურად თავადანვე ცნობილი აზრი წაიშლავდა; სიცოცხლე საკმაოდ ხანმოკლეა და არ გვებს იგი არაშადათა წინაშე ქვემორბობაში გაატარო. არასოდეს უფიქრია, რომ

მზიდველი სანახაობა თვით დმერთებისთვისაც კი.

ბატონ აკაკის ვარდების ნაცვლად ხშირად „შინაშია ბალახებს გაყრიდით გულზე“, მაგრამ სოფლის გულგრილობამ ვერ გააბოროტა, ბედს არ ენაგვრინებოდა, ვინაიდან მშვენიერების, ოცნების ბრძოლაშია ჩირადიან ერთი სულში. „რა ყველაზე მიზიდველი ადამიანია? — სემა კითხვას და თვით პასუხობდა: „უნარი ოცნებისა... ოცნებამ ააგო ხეოვლის პირამიდა და ათენის აკროპოლი; რუსთაველის კუპლეტი და დანტეს ტერცინა; სოფოკლეს ოიდიპოსის მონოლოგი და ბახის ფუგები“.

ბატონ აკაკი მშვენიერების ამ ტაძრის ქვეშ იყო, ხელთ ქართული სიტყვის კრიალოხანი ეყრა, რომლის ყოველ თვალში მზე ჩაწურულიყო. მისი ნაწერის სტილი გულიდან სწორი მხედლობის, შინაგანი სიწმინდის გადმოწევა, მოწოდებაა ამაღლებული ცხოვრებისაკენ. ამგვარი ცხოვრებისაკენ აკაკი განაჩის გზას არა მხოლოდ მართალი საქმეებით იკვლავდა, იმასაც ცდილობდა, წმინდად დაეცვა თავისი ფიქრები.

რაინდისა და მწიგნობრის შემართებით იდგა მუდამ კლასიკური ეპოქის საქართველოში რომ ეცხოვრა, ყველაზე მტკად, ალბათ,

ბრივი უარულავა

წელს, 2-7 ნოემბერს, ათენში
გამართა ევროპის
მართლმადიდებელი ეპარქიის
პარლამენტარია კონფერენცია,
რომელშიც მონაწილეობდა
საქართველოს პარლამენტის
დეპუტატი. ჩვენი კორესპონდენტი
მსაუბრა ქართული დელეგაციის
წევრს ქალბატონ
მანანა ბიბინიშვილს.

სტუმრად ელდაში

— ქალბატონო მანანა, რა მიზანს ისახავდა ათენის შეხვედრა?

— ათენის კონფერენციის მიზანი იყო ევროპის მართლმადიდებელი ეკლესიების პარლამენტარიაში ასამბლეის დაფუძნება.

ბიოლოგიკურად კარგაანს განსაზღვრავდა ჩვენი პლანეტის არა მხოლოდ პოლიტიკური და სოციალური, არამედ სულიერი ყოფასაც. პარქსიტულ პრინციპებზე დაფუძნებული ათენის კონფერენციის კრახს და მსოფლიო პოლიტიკური ბალანსის შეცვლას მოჰყვა ევროპის ახალ რეალბათა ძიება.

მატერიალისტური ცნობიერების შედეგად ადამიანმა უარყო სამყაროს სულიერი არსიც და საკუთარი სულიც. ადამიანი რომ საკუთარ სულიერებას უარყოფს, სხვის სულიერებას როგორ დააფასებს? ამან გამოიწვია პირიქცის საკუთარ თავთან გაუცხოება, სულიერი ფაქტურაზე დაფუძნებული და დაკარგული სოციალური გაუცხოების პროცესიც.

ბოლო დროს სულ უფრო და უფრო მყარად მკვიდრდება აზრი, რომ პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესთან დინამიზმს საფუძველს უნდა უქმნიდეს ადამიანთა სულიერი ერთობის პროცესი.

დღეს, როცა კაცობრიობას კვლავ თავი შეახსენა ნაციონალიზმის, რასიზმის, სხვადასხვა სახის ფუნდამენტალიზმისა და რადიკალიზმის გამოვლინებებმა, — როცა თვითმყოფადობის შენარჩუნებისა და აღორძინების ბუნებრივი მოთხოვნილებების განხორციელებას გარკვეული გრძელ ხანგრძლივ სხვა ერთი უფლებების ხარჯზე, — კიდევ უფრო საჭირო ხდება ქაშისა და მტრობის ნაცვლად ერთი-და-სხვამდგომი შორის საერთო სულიერი ფაქტურაზე გაშვება და განმტკიცება.

სწორედ ამ მიზნით, საბერძნეთის პარლამენტმა შარშან ინიციატივით მიმართა იმ ქვეყნების პარლამენტებს, რომელთა მოსახლეობის უმრავლესობა მართლმადიდებელი რელიგიური უმცირესობას შეადგენს. და გასულ წელს, ივნისში, საბერძნეთის ქალაქ პალკიდიაში გაიმართა კონფერენცია თემაზე — „ერთობა და სიყვარული“. პალკიდიის კონფერენციამ გადამწყვეტა, რომ წელს, შემოდგომაზე, ათენში შედგებოდა მორიგი კონფერენცია, რომელიც დააფუძნებდა ორთოდოქსი ქვეყნების პარლამენტარიაში ასამბლეას.

— რომელი ქვეყნები მონაწილეობდნენ ათენის კონფერენციის მუშაობაში?

— 18 სახელმწიფო მონაწილეობდა. აქ იყვნენ პარლამენტარები საბერძნეთიდან, კვიპროსიდან, ბოლივარიიდან, ლიხტენიდან, ლატვიიდან, ბულგარეთიდან, რუმინეთიდან, რუსეთის ფედერაციიდან, უკრაინიდან, ბელარუსიდან და სხვ.

— რა პრინციპები ეფუძნება ასამბლეა და როგორ წარმართა მისი მუშაობა?

— ასამბლეა ევროპის პარლამენტარიაში პოლიტიკური ორგანიზაციაა და მას არა აქვს ოფიციალური კავშირი რელიგიური გაერთიანებებთან, ეკლესიებთან. იგი ყოველწლიურად მონაცვლეობით შეიკრება მონაწილე ქვეყნებში. ასამბლეის სამდივნოს ადგილსამყოფელია ათენი.

საბერძნეთი რომ მოთავს იყო ამ წამოწყებისა, — ეს ბუნებრივია. ტრადიციულად ბიზანტია მართლმადიდებლობის ბუჩქი იყო და თითქმის ყველა მართლმადიდებელი ქვეყნის კულტურა დიდად არის დავალებული მისგან. ამასთანავე, საბერძნეთი ევროპის მართლმადიდებელი ერთადერთი მართლმადიდებელი სახელმწიფოა და სწორედ მას მართებდა ევროპულ ცივილიზაციაში მართლმადიდებლური ტრადიციების აღორძინებაზე ზრუნვა. კონფერენციამ გარკვეული პასუხისმგებლობა დააკისრა რუსეთის ფედერაციას, როგორც გაეროს უშიშროების საბჭოს მუდმივ წევრ ერთადერთი მართლმადიდებელი სახელმწიფოს. მან უშიშროების საბჭოში უნდა დაეცა მართლმადიდებელი ერების ინტერესები და არ დაუშვას მათი დისკრიმინაცია.

ასამბლეა მუდმივმოქმედი საერთაშორისო ორგანიზაციაა. მას ფართო მიზნები აქვს. იგი შეეცდება ზედიზედ შეუწყოს ეთნიკური და რელიგიური კონფლიქტების დაძლევა, წინ აღუდგება ამ სფეროში დენიფორმაციას; გამოკვეთს მართლმადიდებლობის როლს ახალი ევროპული რეალბათების ჩამოყალიბების პროცესში; მისი მიზანია ევროპაში მშვიდობისა და სამართლიანობის განმტკიცებისთვის ზეგების ძიება; იგი დაიცავს ტრადიციულად მართლმადიდებელი ქვეყნების მოსახლეობის არა მხოლოდ უმრავლესობის, არამედ სხვა რელიგიური უმცირესობათა ინტერესებსაც; ასევე დაიცავს მართლმადიდებელთა ინტერესებს იმ ქვეყნებში, სადაც ისინი რელიგიური უმცირესობას შეადგენს. ასამბლეა დაუშვებლად მიიჩნევს ევროპის რელიგიური-კულტურული რუკის შეცვლას, კონფესიური ძალმომრეობას, რელიგიური შუღლის გაღვივებას; ახლადდაფუძნებული ორგანიზაცია ხელშეწყობს იქნება ურთიერთობების და თანამშრომლობის პროცესსა, იგი არ უშორისპირდება არც ერთ კონფესიას და ერთგვარი დამაკავშირებელი ხილის როლს კისრულობს დასავლეთ ევროპასა და აზიის ცივილიზაციებს შორის. სულიერი და კულტურული ფაქტურების განმტკიცებისთვის თავისი საქმიანობით ასამბლეა ხელს შეუწყობს ევროპაში პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესებს.

— რას გვეტყვით კონფერენციაზე ქართული დელეგაციის მონაწილეობის შესახებ?

— საქართველოს პარლამენტის დელეგაცია სამკაცრიანი იყო. ჩემს გარდა იყვნენ ჩანსუდ ჩაკვიანი და ჭემალ აქაშვილი. ბატონი ჭემალ შარშან გაუზრუნველდა, მონაწილეობდა ათენის სიმპოზიუმში, რომელიც აკადემიურ დიალოგს წარმოადგენდა თემაზე — „ერთობა და სიყვარული“. ჩემს გარდა იყვნენ ჩანსუდ ჩაკვიანი და ჭემალ აქაშვილი. ბატონი ჭემალ შარშან გაუზრუნველდა, მონაწილეობდა ათენის სიმპოზიუმში, რომელიც აკადემიურ დიალოგს წარმოადგენდა თემაზე — „ერთობა და სიყვარული“. ჩემს გარდა იყვნენ ჩანსუდ ჩაკვიანი და ჭემალ აქაშვილი. ბატონი ჭემალ შარშან გაუზრუნველდა, მონაწილეობდა ათენის სიმპოზიუმში, რომელიც აკადემიურ დიალოგს წარმოადგენდა თემაზე — „ერთობა და სიყვარული“.

ჩვენი დელეგაცია აქტიურად იყო ჩამოყალიბებული კონფერენციის მუშაობაში, ასამბლეის დაფუძნებელი აქტისა და დეკლარაციის შემუშავებაში, ორგანიზაციული საკითხების გადაწყვეტაში. გაიზარდა ბატონი ჩანსუდის წინადადებები ასამბლეის მიზნების შესახებ, კერძოდ — მისი აზრი რელიგიური უმცირესობათა მიმართ დამოკიდებულების შესახებ, სხვა რელიგიებთან ასამბლეის მიმართების შესახებ.

— რელიგიური უმცირესობათა გარდა ხომ არ წამოჭრილა სხვა სპეციფიკური საკითხები?

— დიას, სწორედ ჩვენმა დელეგაციამ წამოჭრა საკითხი იმის შესახებ, რომ რელიგიური ნიშნით ჩაგრულისა და დევნილის როლში ზოგ შემთხვევაში უმრავლესობაც შეიძლება აღმოჩნდეს, რომ აფხაზურ სეპარატისტულ კონფლიქტში ჩრდილო კავკასიელი ტომების მონაწილეობას კონფესიური ანტაგონიზმის ნიშნები ახლდა.

— ქალბატონო მანანა, ასეთ საერთაშორისო შეხვედრებს არაოფიციალური მხარეც აქვს ხოლმე. როგორი იყო ამ კონფერენციის კულტურული პროგრამა? რა ურთიერთობა გქონდათ კონფერენციის ორგანიზატორებთან, სხვა დელეგაციებთან?

— დღის დაძაბული მუშაობის შემდეგ ყოველ საღამოს მიწვეული ვყავით ხან საბერძნეთის პრეზიდენტს, ხან ვიცე-პრეზიდენტს, ხან განათლებისა და რელიგიის მინისტრს, ხან კი საბერძნეთის პარლამენტის რელიგიის კომისიის თავმჯდომარეს. ამ მიღებებზე, ფაქტობრივად, სხვა ფორმით გრძელდებოდა საქმიანობა და საოცრად უშუალო ურთიერთობები მყარდებოდა. ჩვენი არ იყოს, ბერძნებსაც ჰყვარებათ სუფრასთან

გულითადი საუბარი და ჩვენსავით მეტისმეტად მაღლიერნი არიან, თუ შეგატყვევს, რომ ბერძნულ კულტურას განსაკუთრებით აფასებ, არადა, ბერძნულ კულტურას ვინაა არ აფასებს?

კვიპროსის დელეგაცია დაინტერესდა მათ კუნძულზე, მთებში, ქართული მონასტრის არსებობით, მეფე ერეკლეს მიერ ამ მონასტრისთვის შეწირული ოქრომკედლით ნაქარგი ხატით. ეპოქური კვიპროსის თხზულებები რომ XI საუკუნეში გვიქონდა ქართულებს ნათქვამი, — ამანაც დიდი ინტერესი გამოიწვია.

ამგვარი საუბრების შემდეგ რელიგიის კომისიის თავმჯდომარე, კონფერენციის ერთ-ერთი ორგანიზატორმა, ბატონმა ვასილიოს კარაპისმა, საჭიროდ განაცხადა, ქართველებს ასე იოლად ვერ გავუშვებთ შინ, რასაც ისინი გვეუბნებიან ჩვენი ქვეყნების კულტურულ ურთიერთობებზე, ეს მთელმა ასამბლეამ უნდა მოისმინოს, ხელოვნურად დროს მივცეთ სიტყვა, რეალბათებით რომ არ შევლუდეთ. სხვათა შორის, არც ერთი სხვა დელეგაციისთვის ასეთი რამ არ შეუთავაზებიათ; ალბათ იმიტომ, რომ ასამბლეის წევრ არც ერთ სხვა ქვეყანას არ ჰქონია ასეთი ადრინდელი და ასეთი მასშტაბური ურთიერთობა ბერძნულ კულტურულ სამყაროსთან.

ბერძნულ-ქართულ კულტურულ ურთიერთობათა სფეროს რა ამოწურავს. საღამოს სამივე ვითათობრეთ, რა უმრავლეს იყო გვეთქვა და რისთვის აგვევლო გვერდს. სიტყვის თქმა მე დამავალეს, მაგრამ რაც ვთქვი, სამივეს ნაფიქრი იყო. ამ სიტყვაში არგონავტებიც იყო და ოქროს საწმისის სიმბოლური-ალეგორიული მნიშვნელობაც, კაბადოკიიდან მცხეთას მოსული წმინდა ქალწულსაც და ბერძენი მხედართმთავარი — მთავარმოწამედ შერაცხილი წმინდა გიორგიც და მისი კულტიც საქართველოში. ბიზანტიის იმპერატორ კონსტანტინე დიდის მიერ გამოგზავნილი ბერძენი ეპისკოპოსის — იოვანეს მიერ მცხეთაში პირველი ქართული ეკლესიის კუთხუბისა, ბერძენ ისტორიკოსთა დაინტერესებაც ჩვენი ქვეყნით, საქართველოს სახელწოდების („გიორგიკა“) ბერძნული წარმომავლობაც; ათონის მთაზე მოღვაწე ქართველებიც, „სხუდა ათინა“ დაფუძნებული გელათიც, ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიაც და ქართული ტოლერანტობაც; ადრინდელი მწერლობის ნიმუშებიც, რომელთა დედანი არ არის შემორჩენილი და მხოლოდ ქართულმა თარგმანმა შემოუნახა კუთხუბისა, ბერძენ ისტორიკოსთა ძეგლებიც და ა.შ. ისიც ითქვა, რომ კონსტანტინეოპოლის დაცემამ საქართველოს ბედს თუ უბედობაც განსაზღვრა და რომ ორთოდოქსიის ერთგულებამაც განაპირობა ჩრდილოეთი მეზობლისკენ, რუსეთისკენ, ორიენტაციის აღება. ბოლოს ქართული დელეგაციის მაღლიერებმა გამოგზავნეს ასამბლეის ორგანიზაციისთვის, გულითადობისთვის, სტუმართმოყვარეობისთვის, აკროპოლისისთვის, პართენონისთვის, განსაკუთრებით კი იმისთვის, რომ საშუალება მოგვეცა ფეხი დაგვედგა ათენის არეოპაზე. იქ, სადაც პავლე მოციქული იდგა და წარმართ ათენელებს ახარებდა, რომ მათი „უცნაურობა“, ანუ შეუცნობელობა, ღმერთი იშვა, ევრო, ჭეარს ეცვა და მკვდრეთით აღდგა.

უხერხულობა უნდა დავძლიო, მით უფრო, რომ ისეთი არაფერი თქმულა, რაც მეტყველებდა ევლეა ქართველთათვის არ იყოს ცნობილი, და მინდა გაუწყოთ, რომ ასამბლეის წევრებმა განსაკუთრებით კი საბერძნეთის, კვიპროსისა და რუსეთის დელეგაციებმა ჩვენი ქვეყნისა და ჩვენი კულტურის მიმართ უჩვეულო კეთილგანწყობა გამოხატეს ზღვარდაუდებელი ემოციებითაც კი.

ასამბლეას გაღმავციტ საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის ზეპირი მისაღება და მხარდაჭერა ღირსეულ საქმიანობაში. მისაღებები ბევრი იყო. ასამბლეას მიესალმნენ მონაწილე სახელმწიფოთა ხელმძღვანელები. მაგრამ არც ერთ მათგანს კონფერენციის ორგანიზატორთაგან მაღლიერების ასეთი გამოხატულება არ მოჰყოლია. ათენის პარლამენტში სხდომის მსვლელობის დროს ჩვენს მაგიდასთან როგორი მოდიოდნენ, ხელს გავრთმევდნენ, მაღლობს გვაბარებდნენ, ასამბ-

ლეის ერთ-ერთმა თავაყმა ბატონმა გეორგიდესმა გვითხრა: საბერძნეთის ელჩად მოსვლამ მუშაობის დროს ვხვდებოდი ბატონ შევარდნაძეს და ჩემთვის დიდად სასიამოვნო იყო ჩვენი ქვეყნების „ფილადელფიკი“ (ბერძნ. — ძმური სიყვარული) საუბარი. პირადად მას ვერასდროს ვერ შევხვდებოდი და ახლა, თუ შეიძლება, თქვენ გთხოვთ, გადასცეთ მას პირადად ჩემი „ფილადელფიკი“.

— ქალბატონო მანანა, ჩვენი საზოგადოება თქვენ გიცნობთ, როგორც ადრინდელ ლიტერატორს, ქართული პაგოთარაფიის, შუასაუკუნეთა ქართული მწერლობის პოეტიკისა და კულტურის, რუსთაველის მსოფლმხედველობის მკვლევარს. თქვენვე გეკუთვნით ევროპული ლიტერატურის სფეროდან გამოკვლევები, რომლებიც წინასიტყვაობად უძღვის თქვენს თარგმანებს ფრანგული, ინგლისური, გერმანული ენებიდან. მითხვებოდა მიიღო თქვენი თარგმნილი ფლოპერის, იუსენარის, გერტრუდ ლე ფორტის ნაწარმოებები, ძველი ევროპული პიესები. რამდენიმე წლის წინ თქვენ გამოაქვეყნეთ დიდი ესპანელი პოეტის ლუან რამონ ნიმენესის ლირიკული პოეზიის („პლატერო და მე“) ნიმუშების თარგმანი. რამდენადაც ვიცი, თქვენ ამ საოცარი ნაწარმოების სათარგმნოდ სპეციალურად შეისწავლეთ ესპანური ენა. პარლამენტში მუშაობას მიაქვს მთელი დრო, თუ „პლატეროსაც“ მიხედავთ ხოლმე?

— თქვენ წვრილად ჩამოთვალეთ, თუკი რამ გამოკეთებია. მაგრამ დღეს, ასე გონია, ყველაფერ ამაზე მეტად სჭირდება ჩვენს ახალგაზრდობას ძველი ქართული ლიტერატურის სახელმძღვანელო, რომელიც ჩემს კოლეგებთან — ლაურა გრიგოლაშვილთან და ვანტაგ როდონასთან — ერთად კარგა ხანია დავამთავრეთ. ქუჩაში უკვე ლოზუნგები ისმოდა, სახელმძღვანელოს ჩაუყენებოდა. ჩვენთვის ეს იყო ეროვნული მოძრაობა. დიდი წინგებრები ძალა აქვს ჩვენს მწერლობას. სკოლას სახელმძღვანელო სჭირდება, განგებ ჩავრთო ჩვენს საუბარში ეს თემა. ეგებ ვინმე ბატონი გამოუჩნდეს ამ საქმეს.

რაც შეეხება „პლატეროს“, ეს მართლაც საოცრებაა. რუსულ ანთოლოგიაში წააწყდი „პლატეროს“, რამდენიმე მინიატურა და იმ დღესვე შევუდგე ესპანურის შესწავლას. ეს სამი წლის წინ იყო. მაშინ ჩემს თარგმანს უნდა შემეფასებლა ჰყავდა. მისი ყოველი შენიშვნა ქართული ენის არსის წვდომის გამოხატულება იყო. დღეს ის აქ, მიწაზე, ჩემს გვერდით აღარ არის.

„პლატეროს“ ყოველი ერთი ტიკვილი დაუკავშირდა ირაკლი ფარქანს, რომელთანაც სათუთი მეგობრობა მქონდა, წავუყვითებ თარგმანი. ირაკლი „პლატეროს“, დასურათება მოიქცა. ხიმენის ჩოჩორმა თავი შე-მეყვარა, — მეუბნებოდა; მისწინა, რომ წიგნი არ უნდა იყოს სტანდარტული ფორმის, რომ იგი კვადრატული იქნება, რომ ეს იქნება სასაჩუქრო გამოცემა, ტექსტში ჩაერთვება მინიატურები, მოიხატება არშიები, რომ „პლატეროს“ გერმანელები გამოცემენ. მოგესხვენებათ, ირაკლის დიდი აღიარება მქონდა გერმანიაში და მათთან თანამშრომლობის იმედით ამბობდა ამას. ირაკლი ფარქანის მონატური სახარება ვისაც უნახავს, ეს დახლოებით მაინც წარმოიდგენს, როგორი იქნებოდა ხიმენის ქართული გამოცემა და რა დააკლდა ქართველ მკითხველს.

მაგრამ „პლატერო“ მაინც იქნება. ეს იქნება ბევრად უარესი „პლატერო“, მაგრამ მაინც იქნება. სულ ცოტადა დამჩნა სათარგმნი.

— ქალბატონო მანანა, მაღლობს მოგახსენებთ საუბრისთვის და უფრო მაღლიერი დავარჩებით. თუ ჩვენი გახუთის მკითხველსაც შესთავაზებთ „პლატეროს“ რამდენიმე მინიატურას.

ესაუბრა

რაჟო გოგიია

ქვემოთაა
განთავსებული

საქართველოს და თურქეთის დღეს საერთო ინტერესები უფრო მეტი აქვთ, ვიდრე საქონლებს და საქაბათს. სწორედ ამიტომ, შარჟან, ზაფხულში დაიბადა აზრი, მოწყობილიყო კირავალი მართული არაქალიშვილები მსხპიდებაც ჟანეთში, თურქეთის რესპუბლიკის უკიდურეს ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში, მართველთა საცხოვრების ერთ-ერთ უძველეს კუთხეში, რომელიც მქიდრულ იყო დაკავშირებული მართული ეთნოსის ჩაშორებულობასა და განქონიარების ბრძოლად გავსოთან. ამსავადიბიის მიზანი იყო მოენახულეებინა ან მხარეში არსეველი ინტროპოლი, არქიტექტურული და არქიტოლოგიური ძეგლები. ამრამულ, მისი ზღვისპირა ზოლი — ზღვისპირა კლარჯეთი — აღმწერა და გადაეწერა იმისი, აზურმა, გეგმა ჩაესატა და, შეძლებიისდაგვრად, შეესფავლა.

ეს იდეა გავაცანით სააქციო საზოგადოება „არაგვის“
გენერალურ დირექტორს ბატონ ჯურაბ გუხრაშვილს და მის
მოადგილეს ბატონ ირაკლი ძეგრაძეს, რომლებმაც დიდი
გულმისხიპიერება გამოიჩინეს და დაგვიხმნეს შესაძლებიყა.
ამით საფუძველი ჩაეყარა მებრდ საშუალო საჩმის დასაწყისის,
რომლისთვისც უდრმეს გადღღებას ვფირავთ ამით.

[illegible]

ექსპედიცია მოქმედებდა წინასწარ
უდგენილი გეგმით, რომელიც ითვალის-
წინებდა ანტიკურ-ეღიზისტური და შუა
უკურობების ხანის ძეგლების შესწავლას.
მთლ 28 ძეგლი მოვიწახულოთ. აქედან
ერთი ქრისტიანული ეკლესია იყო, დანარ-
ჩენი კ ნაშთსახარები და საფორთიფიკა-
ცი ნაგებობები.

პირველი ქუჩები, რომლითაც ჩვენ
გზავნიდით, ქალაქი ზოგადად ვახუ-
შტის ბაგრატიონი მას „მცირე ქალაქად“
დასახელებს. სხვა ქართულ ნარატიულ
სიტყვაში ნოვქისა და ზუთისის სახე-
რებითაც გვხვდება. ზოგას მონასტერი
18 საუკუნის 50-იან წლებშიც მოქმე-
დებოდა. თუმცა, დღემდედღე ზოგა-
დად საფუძვრისა ქო ვერ მივაღწიეთ.
ეს თურქეთის ეს მხარე მშენებლობის
მით არის შეპყრობილი და, ალბათ,
როდეს მას შევერბოთ ეს ქრისტიანული
ძეგლები ძეგლად.

გვეგის მიხედვით, ზოგჯერ მეორე
პლაცე ვცნობდა სანახავი, ეს იყო პტო-
ლომეოსის კისა-ელისისტორი ნაწის ძეგლი.
ცოტე ზღვიანა მცირე მანძილის მ.შო-
ბით ერთ პატარა ხეობაში გვეგულებო-
ბოდად გაყოფილ იქაური ქართველი,
კარგით მოცინის მცოდნე, სასტუმრო „ბა-
ქის“ მეპატრონე, მითათ იაზრით დღე
გვეგვლინა სოფელ სოფლორენიდან. მისი
შეგებით შეეძლოდნა სოფელი იშლინა
მოხლოდა — პანკოვი მოგვეჩვენა
ბიზანთ თითქმის მთლიანად დანგრეული
ქრისტოზის კლდის მასივზე აგებული
ორგულვანი (ცოტე) ასევე დასავლეთი
ნქტო ბათუმელი ისტორიკოსის თინა-
ლიძის რუკაზეც არის მოცემული. ცი-
ტატორიკოზაზე შეკრებილი მასლის
მედიტი, ნავიგირი კის ახალი წელთა-
ცხვის II-III საუკუნეებში უნდა იყუ-
ბა თვის არსებობას, რისი დასტორი-
ცაა მონიშნული მონიშნული. აქვე გვეგვ-
ნა საუკუნეების მოქმედი კრამიკა,
ხოლო კი, საშენებლო კრამიკა — მო-
ხლო კრამიკები და სუფრის მოქმედი
რქული.

შეშლილი მნიშვნელოვანი პუნქტი
ქალაქი ფაზარი — ძველი ათონა, სადაც
დღესაც, ელინისტურ ხანაში, ათონას სა-
მღვდლო აგებული საკურთხევლო ყოფილ
აქვს ათონიდან დღეს არაფერა დაჩრქნი-
ლი, ერთადერთი ღირსშესანიშნავია, რო-
დესაც ქალაქს ყველა ცნობარით თუ ბუ-
რეუტით მოხსენიებული, კიხ-ქალაქი (ქა-
ნის ციხეს) ზღაპრით მცირე რომის კლდის
გაზე აგებული რაშკი, რომელიც გვიან
დაკარგულიყო უნდა იყოს აგებული.
ქალაქში იქ მცხოვრები პიროვნულე-
რებიცინით: კავე, „ქირანის“ მეტაბრო-
ნი და ზინისკანა, მეტად კოლონიატუ-
ლად ღაშმა, ჰაპით გოდინსკი და ქალბა-
ნიანმა ლეილა მაზნიშვილმა, დიდი დახმა-
რება გავრცელეს ჩვენ საქმიანობაში, სწო-
დად მათი შეშველით მოკინაბულიყო სა-
სიკეთისი ნაწარგებიც (ეს პუნქტი ისე

ტრაპიზონი ძალიან მოხერხებულ ზღვის
უბეში მდებარეობს.

მეტად საინტერესო იყო ნაცისარი ა. ბრ-კალე, იგი დღეს კარბო მიწათმოქმედო-ბის საუკრებდა. ციხე კარბო მზრდელ კულ-ღებითაა შემოვსული, იმ მზრებს კი ზღვდა ფარდობით იგი ძალზე დიდია, ციხეს საზღვს დაუბრუნებს კვლი აწინდება. მეტად საინტერესოა კიბის შიდა ტერტორია, რომელიც დღელისათვის საკრებულად გამოიყ-ნება. მის მთელ ფარგლებზე, დღეს რაიმე ნიშნით არის მიმოფანტული კარბოვია. ამ მს-ლის მხედრებს, შეიძლება ეთქვას, რომ ციხე თავის არსებობას აწერდ უფალს. კარბოვნი იწყებს, თუმცა დღევანდელი სა-თი გვიანი ზუსა წყურფების ძეგლია. სხვა ძეგლებიდან აღსანიშნავია ისევე, და ბე-შეიძლება კიბის ციხეები.

ჩვენი შემდეგი მარშრუტი საშუსუნს-
კენ მიგზარებიოდა. ტრებოლუს შესა-
დელთან, გვიანდ მარცხნივ, ჰარზიდ-ჩის
ნების ირგავა. ზედიან ნეთი კლონდ-
რის სიღრმეში არის კლდის მასივი, რომ-
ელზედა წმომართულია ბეთრამა-კალ-
დეთრამა — კალე ციკაო კლდის მასივზეა
აგებული, აქვს ერთადერთი მისხედილი,
რომელზედაც კლდეზე ამოკვეთილია კი-
ბეებით შეიძლება ასვლა ციხის კედლები,
როგორც სხვა ციხეების, ფულითანი ქვით
არის აგებული, გვემა ძედი აღსადგენია,
რადგან ციხის დიდი ნაწილი ჩამოქცეულია.

შემდეგი ჩვენი პუნქტი ქალაქი გირესონი იყო. იგივე შუა საუკუნეების კერასულა და ძველი ბერძნული ჟარნაკა. დღევანდელი ქალაქის ღირსშესანიშნავია მცხედელია, რომელიც მოაწეს წამომართულა და იქიდან დაცვივის ქალაქა და ზღვის სანაპიროს, რომელიც შუა საუკუნეების დროსა აგებულია. ციხის ზედა ტერასაზე გაღანის აღმოსავლეთი კედელი ბორცვის მივლ სივრცეა შემორჩენილი. რაივალსკის განაღლების კამერი აშენებულია ადრესავლეთ კედლის სავალი ნაწილში. მდგარ ოთხკუთხა კოშკს, კოშკის შესასვლელი კარიც ასევე ანტიკური ხანისაა. დღეს ციტადელის შიგა ტერიტორიაზე მხოლოდ რამდენიმე კედლის ნაშთილა შემორჩენილი. ასე რომ, ძველია რაიმე ნაგებობაზე ამ მის გეგმაზე საუბარი, დღეს ეს ადგილი მოსახლეობის საყვარელი ადგილია.

საინტერესო იყო იაზონის კონტაქტს არსებული გაღაპრებული გეოგოგი, პატარა, ბიზანტიური ეკლესია. გვიმთ ეკლესია ჯვარუბთოვანი ყოფილა, თუმცა, დღეს გაუმართა ჩამოცვეთილა, მისი ყელი ოთხი სპაჰ სეგტს ეკრძნობოდა, ეკლესიაში ლეო ექვთი სხვებია, რომელნიც მის შიდა სივრცეს სამ ნადა ყოფნენ. ეკლესია შენი-დად შეილესილი ყოფილა, თუმცა, ფრესკის გვალა არ ჩანს ჩრდილო და სამხრეთ კედლებს სამ-სამი სარკმელი აქვთ, აღმოსავლეთ მხარესაც სამი სარკმელია, რომელიც შესაძამოსად საჟორტეველს საკვეთლოსა და საღიაკვრის ეკუთვნის. ეკლესია ახლანდელი სხილი გვიან შუა საუკუნეების ნაგებობაა დღეა იყოს, რისი დასტურცაა ფასადის მოპირკეთების წართული ძველი ორნამენტები ქვები, ფასადის ქვეზე ბერ-

ჩვენს დიდი სურვილი იყო მივგვეგნო
მითრიდატე მეექვსეს დედაქალაქ ბოლღე-
მონიონისათვის, რომელიც სოფელ ბო-

ულამაზიან არის იდენტიფიცირებული. ესაა
 კონცხი, რომელ ზედაც შეზღოვრებულია
 ძლიერ: დაზიანებული ზედა საუფრთხილის
 დიორიდული, საფორთხილი, კონცხი ნაგებია.
 და იგი ნაშენია რიჟის ქვეთ და გვერდზე
 წყაროებული ფორმა აქვს კედელის ინ-
 დენერა გადამტეხული, რომ ძნელა
 რაიმე თქმა. ყურადღებას იქცევს კონცხი,
 რომლის ყველა კედელი სხვადასხვა სამ-
 შენებლო ტექნიკითაა აგებული. დღევან-
 დელი სახით შუა საუკუნეებისაა ზედა, რაც
 შეგება ანტიკური ხანის ნაგებობის ნათეს,
 ეს, ალბათ, ციხის აღმოსავლეთ კედელში
 მიწაზე 10 მეტრ სიმაღლეზე კვადრებით
 მოწყობილი რამდენიმე ოთახი. ციხის საშა-
 ოდ დიდი ნაწილი თანამედროვე მეტივის
 მშენებლობის შედეგია. ისე კი, სოფლის
 ბოლოა ერთ-ერთი ულამაზესი ადგილი
 მთელს ზღვასთან ქანეთი. ჩვენთვის
 სრულიად მოულოდნელად ადგილობრი-
 ვი მცხოვრების დახმარებით მოგვანუ-
 ლეთ ციხეში ჩართული მკირე ზომის ტე-
 ლისა, იგი გვემატს გარეუბნითაგან, იუ-
 მცა დღეს გუმბათი მორღვეულია აქვს (მა-
 სხე) XIX საუკუნის მეტივის ბაქრა გად-
 აღის), სტოლის თვალსაზრისით, ეკლესია
 გვიანი ბიზანტიური ხანისა უნდა იყოს.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ძეგლი, რომელიც დონიანთა ულუღი, უნიკის ციხის სახელით არის ცნობილი, ესაა მიქელ კოპბლექსი, რომლის მშენებება მთავარი შესასვლელი, დიდებული რელიეფური ფორნახორით, ასევე ძალზე ადრეული ზოგადი ქილიტების სტოვების ფორნახორის მარჯვენა მხარეს გამოკვეთილი აკროპოლისი, ასევე საცხოვრებელი სენაკებით, ხარკებით, რომლებიც პირდაპირ კლდოვან მასივზეა გამოკვეთილი. ამ კომპლექსს აქვს გვირაბი, რომელიც ქვევით ეყება, ესაა უმნიშვნელოვანესი არქიტექტურული-არქეოლოგიური კომპლექსი, რომლის აშენების თარიღი გვიან ანტიკურის დიდად უნდა უსწრებდეს წინ.

ჩვენი მოგზაურობის ბოლო პუნქტი
სამსუნ-ანკარის ზღასთან ახლოს მდებარე-
ობდა და აღ-კალანა ქვედა. ყანაში, ხენის
დროს, აქ აღმოჩნდა ჭეჭისტურები ხანის
სინოპური კრამიტების (სოლენების) ფრაგ-
მენტები და თითქმის დაწვრთული თლილი
კერამიტი ნაგები კედლის ნაშთი ამავე
ადგილიდან ახლოს სოფელ ჩაბუელუქსა
და ენოლისთან მოვიანახულით მეგალითო-
ური ხანის ციხე და ნამოსახლარი, რომელიც
ძველი წილთართობის III ათასწლე-
ულს განეკუთვნება. ოგო თითქმის დაწვრ-
თული, მხოლოდ მცირე ნაწილია პირვე-
ნდელი სახით შემორჩენილი. ციტადელის
თეთლი ტერიტორია მოვიწვნილია კერამი-
თული ნაკრებით.

მოთქმულ ექსპედიციებზე წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა თურქეთის მუზეუმების დათვალიერებამ. ჩვენ მოვიინახეთ თურქული გარსულის, ორდუს, სასმისისა და ანკარის ანატოლიის ცივილიზაციის მუზეუმი. უდიდესი მუზეონია ჩატარებულ გარდასულ კულტურათა გამოკვლევებზე. ესაა გეთური, ურარტული, ბერძნულ-ბიზანტიური თუ ქართული ძეგლები. მასალა საუცხოოა გულისხმობისა და საქმის უდიდესი ცოდნით არის მოწოდებული. მოვიდა ამ მუზეუმების საქმიანობა ამ დიდი ინდუსტრიის ნაწილად არის ქცეული, რასაც ტურიზმი ჰქვია.

ამგარეშე იყო ქართული ექსპედიციის მიერ ჭანეთის ძეგლების შექაფვის პირველი ცდა. იმედი გვაქვს, რომ ჩვენ კვლავ ვიმოგზაურეთ ამ მხარეზე და გვებ საფუძველად კი ჩაუყარეთ ჭანეთის ქართულ დემონიზმზე ექსპედიციას.

დავით კვინიტაძე,
არქეოლოგიური კვლევის ცენტრის
შუა საუკუნეების არქეოლოგიის
განყოფილების შეცნირ-თანამშრომელი

და 306043

გზის ღასანძლი

ლოდონის ერთ-ერთ პატარა თეატრში სპექტაკლი მიდიოდა. თეატრში წლის რევისორის თანამშენი, რომელსაც ჩვეულებრივად ნარმოდ-გუნის დანებობის ნიშნად ბარის დარეკვა, მხატვარების სცენაზე მოხმობა, ფარდის დროულად აწევა-დაშვების თვალყურის დევნება ევალებოდა. ას-ლის შემოფუტყელთა შორის იდგა და კულისებს ამოყარე-ბული, ნერვიულობისაგან გა-ფითრებული იმეორებდა თავის რამდენიმე რეპლიკას.

ახალგაზრდა კაცი იმდენად იყო აღტანებული, რომ სცენაზე გამოცდისას კარის ზღვრას ნამოკრა ფეხი დამაყურებელთა კულის გასახარად რამამდე მუცლით გასართილად შეერღვეს ერთმა რეცენზენტმა გავლიანად აღნიშნა: „პატონა ოლეივემ თანისი პატარა როლით საყოველთაო ყურადღება მიიქციაო“. ასე დაიწყო პროფესიული აქტიურიული კარიერა ინგლისის სცენის მომავალმა ტიტანმა, ზერ (ეს ტიტული ეროვნული ხელოვნების ნიშანზე დიდი დამსახურებისთვის ოლეივეს 1947 წელს მიენიჭა) ლორენს ოლეივემ.

მსახიობი ღა ასაკი

ანა მაქიაიზი ორმოცს იყო მიტანებული, პირველი დიდი როლი რომ ითამაშა კონომორმოდების წლის სახეში — ამერიკის კინოაქტორების უმაღლესი ჯილდო „ოსკარი“ მიიღო (სერაფიმას როლისთვის ტ. უილიამსის „პოსტერინგებულ ვარდში“. დრამატურგმა ანა მაქიაიზს მიუძღვნა თავისი პიესა, შემდეგ კი სცენარო), ორმოცდამეათმეცხრისამ კი პაზოლინის ფილმში „მამა რომა“ თავის ცხოვრებაში ერთ-ერთ ყველაზე დიდ ტროუშს მიიღწია.

თავმჯდამი

ფილმ „რომაული არდადეგებისთვის“ ოდრი ჰეპბერნმა ამერიკის კინოაკადემიის პრემია „ოსკარი“ მიიღო — პრემიის გადაცემის ცერემონიაზე მსახიობმა განაცხადა: ხანდახან ისეთ რამეს გაძლევენ, რისთვისაც ჯერ კიდევ ბევრი უნდა იმუშაო. ამჯერადაც ასე იმუშაო.

მარჩლო მასტროიონი სა-
კუთარ წარმატებებზე იუმო-
რის გარეშე არ ლაპარაკებს:
ვერაფრიტ გაბიგია, რა ნახა
ჩემში მაყურებელმა და, ჭან-
საკუთრებიც, რეჟისორებმა...
ლაშაში შე არ ვარ, და არც
შინცადაშინც კარგი მხაი-
ობი, ღიღი რომშიმყოფარო-
ბით არ გამოვრჩევი, ვაკუფ-
იძას, რასაც შიბრძანებენ, —
ესაა და ეს. დამღმელმა რო-
დესი იცის რა უნდა, ყველ-
ფერი კარგად გამოიღოს. რა-
საკვირველია, ბედი მწყა-
ლობს: ისეთ რეჟისორებთან
გეშეშავ, რომელთაც იციან,
რა უნდათ ჩემდანი.

გზა „პარღისვარი
ნეორიკალიზმისაკენ“

სოფია შიკოლონე ნეაპოლის ღარიბთა ერთ-ერთ უბანში ცხოვრობდა. შიმშილი და გაჭირვება მისი ბავშვობის მუდმივი თანამგზავრი იყო. ნერძიშვილიან ოჯახში ბავშვებისთვის სანოლიც კი არ იღდა — ყველას ერთად — დედის სანოლში ეძინათ. და საიძინებლად კი ადრე წვეზოდნენ, რადგან ძილში შიმშილი ნაკლებ ანუხებდათ.

... და კინემატოგრაფიული ბედის ირონიის ძალით სწორედ სოფი ლორენი, რომლის ბიოგრაფიაც ეგზომ „ნეორეალისტურია“, „ეარდინი სფერი ნეორეალიზმის“ ეარსკელავი გახდა.

მართული არაქმელობიური მესაქმეობის მარბრუტი თურქეთში
ისტორიულ ჭანეთში

სხვადასხვა

სტრადივარიუსის
ვიოლინო

კემბრიჯის უნივერსიტეტის ქიმიკოსთა ერთმა ჯგუფმა, რომელიც ელექტრონული მიკროსკოპით აკვირდებოდა სტრადივარიუსის ვიოლინოს, ლაკსა და ხეის შორის უცნობი ნივთიერების თხელი ფენა აღმოაჩინა. ამ ნივთიერებაში მიაკვლიეს ელემენტებს, რომელსაც ვულკანური ფერფლი შეიცავს. ასეთი ფერფლი დღესაც გვხვდება იტალიის ქალაქ კრემონის მიდამოებში, სადაც ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა სტრადივარიუსი. შესაძლოა, დიდი მანძილზე ამ ფერფლის რომელიმე წებოვან ნივთიერებას ურევდა, უხვამდა ვიოლინოს და შემდეგ კი ლაქით ფარავდა. ეკების სტრადივარიუსი სწორედ ამგვარი ხერხით აძლევდა თავის ინსტრუმენტს საოცარ ჟღერადობას.

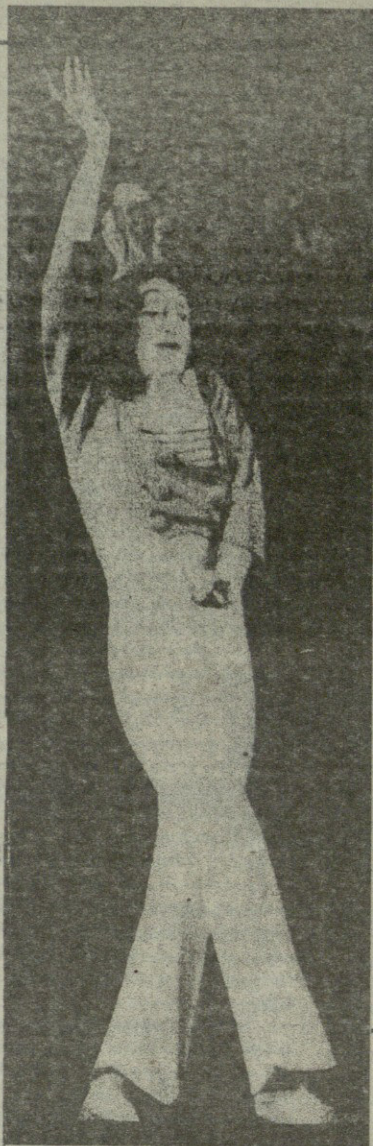
მეცნიერები ჯერ კიდევ დარწმუნებული არ არიან, რომ დიდი მანძილზე საიდუმლო ამოიცნეს, მაგრამ დარწმუნებული არიან, რომ იმავე ოსტატის ხელით შექმნილი სხვა ინსტრუმენტების გამოკვლევა ნათელიყოფს დაფარულს.

მწერლის
გაუჩინარება

მსოფლიო დეტექტიური რომანის ლედი — აგატა კრისტის დაბადების 100 წლისთავზე, სტამბოლში — „პერა პალასში“, სადაც დაიწერა „მკვლელობა აღმოსავლეთის ექსპრესში“, შეიკრიბნენ მწერლის თაყვანისმცემლები. რომანის გმირთა სამოსში გამოწყობილ სტუმრებს უნდოდათ მიეკვლიათ თვით ლედი აგატის ცხოვრების საიდუმლო. 1926 წელს იგი თერთმეტი დღით დაიკარგა. არავინ იცის, თუ რას აკეთებდა დეტექტივების ავტორი იმ დღეებში. არსებობს ამ იდუმალებით მოცული გაუჩინარების რამდენიმე ვერსია და მათ შორის კინოფილმშიც, მაგრამ ვერც ამჟერად მიაკვლიეს თაყვანისმცემლებმა, ამ ვერსიათაგან რომელი იყო მართალი — საიდუმლო კვლავ საიდუმლოდ დარჩა.

სასწაულგარიზი
დაბრუნება

1985 წელს, აზიის ერთ ქვეყანაში მოგზაურობისას, მარგარიტ იუსენარმა წაიკითხა მოხსენება თემაზე: „ჩვენი უკანასკნელი მოგზაურობა“. ლექციის შემდეგ, ქუჩაში გამოსვლისთანავე, მანქანა დაეჭახა და საავადმყოფოში რამდენიმე თვის წოლის შემდეგ სასწაულგარიზად გადაურჩა სიკვდილს.

სინამდვილეში, მე ლაბარაკი მიყვარს. სიტყვა გრძნობებს გამოხატავს და ხასიათს ქმნის. ხასიათები კი შესაძლებლობას იძლევა ადამიანებმა ერთმანეთს გაუგონ.

სამწუხაროდ, სიტყვის დახმარებით სიცრუის თქმაც შეიძლება. პანტომიმში სიცრუე არ შეიძლება. მოფიქრებულად და გულწრფელად უნდა ითქვას. პანტომიმში მოქმედებას მაყურებელი სწრაფად აღიქვამს, რადგან მასში სიტყვა არ არის. იგი ყველაფრით სურნელოვანია. მას რომ უყურებ, თითქმის ცხოვრების სურნელით სუნთქავ. რომელიც ხან ნაზია, ხანაც უხეში. მაყურებელმა უნდა გაიცნობიეროს სიტყვა, რომელიც მღუმარებაში ესმის.

სცენური ხელოვნება უსიტყვოდაც ახდენს ზემოქმედებას მაყურებელზე. ცეკვა ადამიანს რიტმის გრძნობას გააძლიერებს. მუსიკა განწყობილებასა და ხასიათს ქმნის. ოპერის ძალაც კი, სადაც სიუჟეტი მოქმედ პირთა ბედზეა დაფუძნებული, მუსიკაშია და არა სიტყვებში. მიმამაც სრულფასოვანი ხასიათები უნდა შექმნას, მაგრამ მღუმარების. ჩემს სცენებში „დაბადება, ახალგაზრდობა, სიბერე და სიკვდილი“ — ადამიანის მთელი ცხოვრება ოთხ წუთში უნდა წარმოესახსო. განა შეიძლება ამის გასაკეთებლად უფრო საუკეთესო იპოვო, ვიდრე ყვავილია? — გაფურჩქნული, მერე დამტყნარი. ზუსტად ამაშია პანტომიმის აღორძინების მნიშვნელობა. იგი ცხოვრების წარმავლობის სიმეფიფესა და მის არსს გამოხატავს. თეატრში, სადაც ერთი სიტყვაც არ ისმის, აქტიორის მოძრაობა უჩინარს ხილულს ხდის.

მე უსიტყვოდ გამოვხატავ ჩემი ხელოვნების სიღრმეს, კანონებსა და მუსიკალობას. მას მუდამ კომიკურს ვუხამებ, რადგან სიჩუმის ძალა განსაკუთრებით იგრძნობა კომიკურთან შეხამებაში. ასევე შესანიშნავად ერწყმის ერთმანეთს მუსიკა და სიჩუმეც, რადგან მუსიკა მღუმარებაში იქმნება, ხოლო მღუმარება მუსიკითაა სავსე. მუსიკა ლირიული და ტრაგიკული მომენტებში დიდ როლს თამაშობს, რადგან განწყობილებას ქმნის, ხატავს ხასიათს, აღვიძებს მოგონებებს. სცენები, რომელსაც „ბიპი თავს იკლავს“ ვუწოდებ — იმ ქალის გახსენებაა, რომელიც მას უყვარდა. „პეპელაში“ კლასიკურ გიტარას ვიყენებ და მისი დახმარებით მღვდელმთავრე ცხოვრებას გადმოცემ. მასსოვს, ერთხელ პუერტო-რიკოში პაბლო კაბალეს (გამომჩინილი ესპანელი ვოლონტერისტი) შევხვდი, რომელიც ჩემი დიდი მეგობარი იყო. იგი შეძრული იყო მუსიკისა და მღუმარების შერწყმითა, თუ

მარსელ მარსო
მღუმარე
მჭევრმეტყველება

მოწვევებით. ეს შეერთება ძალზე საინტერესოა. მაგრამ გუიქრობ. მე ორი საათის განმავლობაში უმუსიკოდაც ვთავაზობ. და მაყურებელი იგრძნობს მუსიკას მღუმარებაში. სინამდვილეში, მუსიკა ხანდახან მაყურებლისადმი დათმობაც არის.

ჩემი ნამდვილი გვარი და სახელი მარსელ მანუელაა. დაიბადე სტრასბურგში. „უბრალო“ ოჯახში. მამაჩემი პოლიციისა და იყო გადმოხული. ეასაბი იყო და დიდებული ადამიანი. მისი ოჯახიდან გამოვიდნენ მუსიკოსები, მოცეკვავეები, თვითონ მომღერალი უნდაოა გამოხულიყო. დედაჩემიც ძალიან არტისტიული ბუნების ადამიანი იყო. თხოუმიტი წლისა ვიყავი, როცა ომი დაიწყო. ქვეყნის სამხრეთ-დასავლეთს შევაფარეთ თავი. ჩემი მამა ადენი და მე წინააღმდეგობის მოძრაობას შევეუერთდით. 1944 წელს მამაჩემი ოსვენციმში გაგზავნეს, მეტი აღარც გვინახავს. გესტაპო ჩვენც დაგვკავდა. მერე პარიზში შევიპარე. თავი შევაფარე სახლს, სადაც ებრაელ ბავშვებსა და წინააღმდეგობის მოძრაობის მონაწილეებს მალავდნენ.

ჩვეულებრივი აქტიორი მინდოდა გამოეხულიყო. პარიზის განთავისუფლებისთანავე, 1944 წლის აგვისტოში, „სარა ბერნარის თეატრში“ დავიწეე სწავლა, რომლის სახელწოდებაც ნაცისტებმა შეცვალეს, რადგან ბერნარი ებრაელი იყო. მერე პირველ არბიაში დავიწეე სამსახური და ომის ბოლომდე ვიმუშავე გერმანიაში. როცა მშვიდობა დამყარდა, ამერიკის არმიის მეკავშირე ოფიცერი გაგზავნა, რადგან ინგლისურად კარგად ვლაპარაკობდი. ამერიკელი ჯარისკაცებისთვის კონცერტებზე დავიწეე გამოსვლა. პირველი რეცენზიაც მათ გაზეთში „სტარს ენდ სტრაიპსში“ გამოჩნდა.

1946 წელს დრამატული ხელოვნების შესწავლა განვახდელე პარიზში. იმ დროს პანტომიმის უმნიშვნელო ადგილს უთმობდნენ, როგორც ფარეგობას. მას ბევრი მსახიობი ზედმეტად დამღვრულად თვლიდა. მე კი გამიბატა. გავიდა დრო და საკუთარი მიზური დასი შევექმენი. სამი-ოთხი კაცი ვიყავით. მაგრამ მაშინდელ მსოფლიოში ერთადერთი. ჩვენგან დაიწყო პანტომიმის აღორძინება.

ერთხელ კონენტოტორაუსტულ ჟურნალში ვივლიცამ დაწერა, თუ კინემატოგრაფია არ იქნებოდა, მაშინ ჩაბლინი თავისი დროის მარსელ მარსო გახდებოდა. მე აღფრთოვანებული დავრჩი. იგი ხომ მართლაც ჩემი შემოქმედებითი მამა იყო. ბავშვობაში ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინეს კინოსახიობებმა: სტენ ლაურელმა, ბასტერ კიტონმა, მაგრამ ჩაბლინი! მას განსაკუთრებული ადგილი ეკავა. 1967 წელს მე მას შევხვდი, მაშინ იგი 78 წლისა იყო. ეს მოხდა პარიზის აეროპორტში. ვუამბე, რომ ჩემს ამერიკულ სცენებში, ხარკი გადავუხადე-მეთქი დიდ მუხჯურ კინოს, და იქვე დავიწეე ჩაბლინის წარმოსახვა. უცბად ისიც გვერდში ამომიდგა, და ჩვენ ორივემ, შუა აეროპორტში, დავიწეთ „თამაში“. კინოთეატრის მახლდა, მე მას ვუთხარი: არ გადაიღოთ, თორემ ჩაბლინი იფიქრებს, რომ მას ჩემი რეკლამისთვის ვიყენებ, და ყველაფერი გაუშვდება-მეთქი: დღემდე ენანობ. ის კადრები დიდებული სანახაობა იქნებოდა.

ჩემი ბიპი, ისევე როგორც ჩაბლინის მაწანწაღი, მოკვდავია. შეუძლებელია სასაცილო იყო ანდა ტრაგიკული. თუ მაყურებელთან კონტაქტს ვერ შეძლებ, ვერ გამოხატავ შენს სოციალურ პოზიციას, როგორც ამას ჩაბლინი აკეთებდა, როცა მეფუნთუშეს ანდა ფაბრიკის მუშას თამაშობდა. ჩვენს ახალგაზრდობაში გულმღერევილად გვჯეროდა, რომ ტექნიკამ ძალადობაზე გაიმარჯვა და ჩვენ მთელს მსოფლიოში მშვიდობას მივალწიეთ. ბიპი პეპელის დახვეწა და ცდილობდა, ღომატის მოთმინიერებელი გახდარიყო. მაგრამ დღეს ბიპი თანამედროვე ცხოვრებაში მონაწილეობს. ახალი პანტომიმა შევექმენი, რომელიც ჩემს

XX საუკუნის დიდი სახელმწიფო მოღვაწე

ბავშვობაში, ომის დღეებში, დევნისა და ტერორიზმის, სიმაკცრის დროში მარსელის ბიპი, ფაბრიკის ბეზა, ცდილობს წინ აღუდგეს კონტროლიდან გამოხული ტექნიკას, როგორც ჩაბლინი ფილმში „ახალი დრო“. მოულოდნელად აღმოჩნდება, რომ იგი კომპოზიტორების წინააღმდეგ, სამხარისო წინააღმდეგ იბრძვის, რომელშიც თავს უცნოდ გრძნობს. ტექნიკა ადამიანზე იწვევს ბატონობას. ადამიანი მამულის მდგომარეობას უბრუნდება. მაიმუნა არ იცის, რას აკეთებს, იღებს ორ ქვას და გაუთვითცნობიერებლად ერთმანეთზე ურტყამს. მოულოდნელად ცეცხლი იფეთქებს. ცეცხლის წყალობით კვლავ იწვევს ევოლუცია, მალე გაჩნდება ადამიანი. მაგრამ რაც უფრო შორს მიდის, მით უფრო უკან რჩება, რადგან დროის ოქეანოში ადგილს ვერ პოულობს. ამასე პესიმიზმის გარეშე გლახარაკობ. ქრება ცივილიზაციები, მაგრამ ადამიანი ბრუნდება. ყოველი სიკვდილის შემდეგ კვლავ ვუბრუნდებით სიცოცხლეს.

გავაგე, ზოგიერთი „კლასიკოსი“ მეძახის ზოგიც „ლეგენდარულს“. ცხადია, მომწონს, როცა ასე ამბობენ. მაგრამ დრო სწრაფად მიდის, ადამიანები კი მალე ივსევენ ყველაფერს. როცა ერთი თაობა მთელი ცვლილება ყოველთვის რაღაც იკარგება, რაღაცა დავიწყების ბურუსით იფარება. მთავარია, კლასიკოსად სიკვდილის შემდეგ დარჩე. ამის მისაღწევად ერთ-ერთი გზათაგანია, რაც შეიძლება მეტ ახალგაზრდას აქვს, რომელიც ხელმძღვანელი პარაშუტისტის სკოლაშია. მინდა მუსიკასავით ეს ხელოვნებაც სკოლის პროგრამის ნაწილი გახდეს. პროფესიონალი მემების ახალი თაობაც გაჩნდა. ბევრი საკუთარ სტილს ავითარებს. არსებობს ჯგუფები, ანტი-მარსოც კი. ისინი ამტკიცებენ: მარსო ძველ-მოღურია, თუხდაც მამა სხვა გზა აირჩია, ამას მნიშვნელობა არ აქვს, მაინც მშვენიერია. მთელ თავისუფალ დროს ჩემს სკოლას ვუთმობ. რომელშიც, სა-

შვილიანი პროგრამით, 26

ქვეყნიდან ჩამოსული 70 სტუდენტი სწავლობს. გარდა ამისა, ყოველ ზაფხულს ორკვირიანი სემინარებს ემართავ საშემსრულებლო ხელოვნების ცენტრში, რომელიც მინიგანის შუატში მდებარეობს. იმედი მაქვს, შევძლებთ და მას მსოფლიო პანტომიმის სრულყოფილ ცენტრად ვაქცევთ, რასაც მეშვედრებით დაეუბრებო ამერიკას. ამერიკელები ძალიან გულთბილად ხალხია, მათ უყვართ სანახაობა. ამერიკის ისტორიული გამოცდილება დანარჩენი სამყაროსგან განიხრება. არ გადაუტანია სუოწლიანი ოკუპაცია, მათი სახლის ზღუდრულზე არ გადამუხცვია მტერს. მოგონებები იმის ხსოვნაა, რაც შენი თვალით ნახე ოდესღაც, და არა ის, რასაც ტელევიზორში უყურებ და ახლა აღარც გახსოვს.

ორიოდე წლის წინ მოსკოვში ვიყავი, წყლული გამისკდა. ოპერაცია გამიკეთეს. ოთხი თვის შემდეგ გამოეჯანმრთელდი, მაგრამ წუთისოვლის ხანმოკლეობის გრძნობა უფრო გამიძახებდა და მსურს სიცოცხლეს ველოლიათ, ისე, როგორც ყვავილებს ველოლიათ. მინდა დავიცვა მისი სინაზე და სილამაზე.

კიდევ მსურს, რომ 50 წლის შემდეგ ადამიანებს ახსოვდეთ, რომ მარსელ მარსომ ააღორძინა დაკარგული ხელოვნება და მარსო არა მარტო ართობდა მაყურებელს — მან მეშვედრებლად დატოვა პანტომიმა; რომ პანტომიმა ხელოვნების ფორმაა, რომელიც ჩვენს შინაგან ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას ასახავს; რომ მღუმარებისა და მოძრაობის მეშვეობით, შეიძლება გადმოცემა მწუხარება და სიხარულიც. იქნება ჩემი ხელოვნება, რომელიც ადამიანის სწრაფვას გამოხატავს იმ ფილოსოფიურ აზრსაც უახლოვდეს, თუ რატომ და რისთვის ვცხოვრობთ? ეს კითხვა მაგრამ, შეიძლება, იგი მასხსხსაც შეიცავს. უსიტყვო ურთიერთობა ადამიანს აზროვნებაში ეხმარება. ჩვენი დროის უჩვეულო გამოგონებების პირობებში, უბრალო მღუმარებასთან ღაბრუნება შეიძლება დასახრული კი არ გახდეს, არამედ დასაწყისი.

ყოველ შემთხვევაში, მამს რომ ლაბარაკის უფლება დართოთ, იგი აღარ გაჩენდება. შერნალი „ნიუს ენდ შორელ რიპორტი“ თარგმან

ბიორბი ნაზალიმ

ბავშვობაში, ომის დღეებში, დევნისა და ტერორიზმის, სიმაკცრის დროში მარსელის ბიპი, ფაბრიკის ბეზა, ცდილობს წინ აღუდგეს კონტროლიდან გამოხული ტექნიკას, როგორც ჩაბლინი ფილმში „ახალი დრო“. მოულოდნელად აღმოჩნდება, რომ იგი კომპოზიტორების წინააღმდეგ, სამხარისო წინააღმდეგ იბრძვის, რომელშიც თავს უცნოდ გრძნობს. ტექნიკა ადამიანზე იწვევს ბატონობას. ადამიანი მამულის მდგომარეობას უბრუნდება. მაიმუნა არ იცის, რას აკეთებს, იღებს ორ ქვას და გაუთვითცნობიერებლად ერთმანეთზე ურტყამს. მოულოდნელად ცეცხლი იფეთქებს. ცეცხლის წყალობით კვლავ იწვევს ევოლუცია, მალე გაჩნდება ადამიანი. მაგრამ რაც უფრო შორს მიდის, მით უფრო უკან რჩება, რადგან დროის ოქეანოში ადგილს ვერ პოულობს. ამასე პესიმიზმის გარეშე გლახარაკობ. ქრება ცივილიზაციები, მაგრამ ადამიანი ბრუნდება. ყოველი სიკვდილის შემდეგ კვლავ ვუბრუნდებით სიცოცხლეს.

გავაგე, ზოგიერთი „კლასიკოსი“ მეძახის ზოგიც „ლეგენდარულს“. ცხადია, მომწონს, როცა ასე ამბობენ. მაგრამ დრო სწრაფად მიდის, ადამიანები კი მალე ივსევენ ყველაფერს. როცა ერთი თაობა მთელი ცვლილება ყოველთვის რაღაც იკარგება, რაღაცა დავიწყების ბურუსით იფარება. მთავარია, კლასიკოსად სიკვდილის შემდეგ დარჩე. ამის მისაღწევად ერთ-ერთი გზათაგანია, რაც შეიძლება მეტ ახალგაზრდას აქვს, რომელიც ხელმძღვანელი პარაშუტისტის სკოლაშია. მინდა მუსიკასავით ეს ხელოვნებაც სკოლის პროგრამის ნაწილი გახდეს. პროფესიონალი მემების ახალი თაობაც გაჩნდა. ბევრი საკუთარ სტილს ავითარებს. არსებობს ჯგუფები, ანტი-მარსოც კი. ისინი ამტკიცებენ: მარსო ძველ-მოღურია, თუხდაც მამა სხვა გზა აირჩია, ამას მნიშვნელობა არ აქვს, მაინც მშვენიერია. მთელ თავისუფალ დროს ჩემს სკოლას ვუთმობ. რომელშიც, სა-

შვილიანი პროგრამით, 26

ქვეყნიდან ჩამოსული 70 სტუდენტი სწავლობს. გარდა ამისა, ყოველ ზაფხულს ორკვირიანი სემინარებს ემართავ საშემსრულებლო ხელოვნების ცენტრში, რომელიც მინიგანის შუატში მდებარეობს. იმედი მაქვს, შევძლებთ და მას მსოფლიო პანტომიმის სრულყოფილ ცენტრად ვაქცევთ, რასაც მეშვედრებით დაეუბრებო ამერიკას. ამერიკელები ძალიან გულთბილად ხალხია, მათ უყვართ სანახაობა. ამერიკის ისტორიული გამოცდილება დანარჩენი სამყაროსგან განიხრება. არ გადაუტანია სუოწლიანი ოკუპაცია, მათი სახლის ზღუდრულზე არ გადამუხცვია მტერს. მოგონებები იმის ხსოვნაა, რაც შენი თვალით ნახე ოდესღაც, და არა ის, რასაც ტელევიზორში უყურებ და ახლა აღარც გახსოვს.

ორიოდე წლის წინ მოსკოვში ვიყავი, წყლული გამისკდა. ოპერაცია გამიკეთეს. ოთხი თვის შემდეგ გამოეჯანმრთელდი, მაგრამ წუთისოვლის ხანმოკლეობის გრძნობა უფრო გამიძახებდა და მსურს სიცოცხლეს ველოლიათ, ისე, როგორც ყვავილებს ველოლიათ. მინდა დავიცვა მისი სინაზე და სილამაზე.

კიდევ მსურს, რომ 50 წლის შემდეგ ადამიანებს ახსოვდეთ, რომ მარსელ მარსომ ააღორძინა დაკარგული ხელოვნება და მარსო არა მარტო ართობდა მაყურებელს — მან მეშვედრებლად დატოვა პანტომიმა; რომ პანტომიმა ხელოვნების ფორმაა, რომელიც ჩვენს შინაგან ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას ასახავს; რომ მღუმარებისა და მოძრაობის მეშვეობით, შეიძლება გადმოცემა მწუხარება და სიხარულიც. იქნება ჩემი ხელოვნება, რომელიც ადამიანის სწრაფვას გამოხატავს იმ ფილოსოფიურ აზრსაც უახლოვდეს, თუ რატომ და რისთვის ვცხოვრობთ? ეს კითხვა მაგრამ, შეიძლება, იგი მასხსხსაც შეიცავს. უსიტყვო ურთიერთობა ადამიანს აზროვნებაში ეხმარება. ჩვენი დროის უჩვეულო გამოგონებების პირობებში, უბრალო მღუმარებასთან ღაბრუნება შეიძლება დასახრული კი არ გახდეს, არამედ დასაწყისი.

ყოველ შემთხვევაში, მამს რომ ლაბარაკის უფლება დართოთ, იგი აღარ გაჩენდება. შერნალი „ნიუს ენდ შორელ რიპორტი“ თარგმან

ბიორბი ნაზალიმ

გამოსაშვება

ისევ „შეპარდენის“ შესახებ

თქვენი გაზეთის 9 ნომერის ნომერში დაიბეჭდა ქალბატონ მარიამ სულხანიშვილის მოგონება — „გიორგი ნიკოლაძე და შევარდენი“. ამ მოგონებას ახლა ბატონ ზაზა კვერცხიშვილის კომენტარი, რომელშიც აღნიშნულია: „დღევანდელი მისივედრია, რომ საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ ალარც „შევარდენის“ ეწერა დიდი დღე. იგი ახალმა წილისუფლებამ ათავალწულა და 1923 წელს არსებობა შეწყვიტა“. (მე გვინ, ეს 1924 წელს მოხდა). ამ დიდებული, გულთბილი წერილის წაკითხვის შემდეგ აღმძრა სურვილი, მომეთხოვოთ თქვენთვის ამავალი, რომელიც „შევარდენის“-ს სახელთან დაკავშირებით გადამხდა.

სმორტულ საზოგადოება „შევარდენის“ და-ძმა თამარ და გიორგი ნიკოლაძეების გარდა იყვნენ ისეთი „გრანდები“, რომლებიცაც ამაჟოხს ჩვენი ერის ნიკო კეცხოველი, გიორგი გენაძე-შვილი, გიორგი მერკვილიძე, არჩილ ბაქრაძე, ნიკო მუსხელიშვილი, ანრიკო ხარაძე, ზაქარია კეცხოველი და სხვა მრავალი.

მათ არაბარტო მეცნიერების, განათლების, ხელოვნებისა და კულტურის განვითარებას დასდეს დიდი ღვაწლი, არამედ ისინი გახლდნენ პირველი მცრტვლებიც, რომელთაც საფუძველი ჩაუყარეს საქართველოში სმორტის აღორძინებას.

ამ შესავლის შემდეგ მინდა მოგოთხროთ შემოთ ხსენებული ამბავი.

გსწავლობდი თბილისის პირველ საცდელ სკოლაში, სადაც ფიჭულტურის მასწავლებელი გახლდათ „შევარდენის“ აზრდელი, მრავალმხრივ განათლებული კაცი, ბატონი არჩილ ბაქრაძე. ბატონმა არჩილმა სკოლაში მრავალი საუკეთესო სმორტისგან გაზარდა სმორტის სხვადასხვა სახეობებში, განსაკუთრებით კი ტანვარჯიშში: გულო რცხილაძე, გოგლიკო ბაბილოძე, შურა გორაძე, ნიკოლოზ (კოკა) თავაიშვილი, თორნიკე (ქუჩუკო) სანებლიძე, თენგიზ ბაქრაძე, ნოდარ გორგოჯი, კოტე

მახარაძე და მრავალი სხვა.

1967 წლის აპრილში საქართველოს ფიჭულტურისა და სმორტის კომიტეტის თავმჯდომარის ბატონ გიორგი სიხარულიძის ინიციატივითა და საქართველოს ვაქრობის მინისტრის — ბატონ ვახტანგ თოხაძის ხელშეწყობით რესპუბლიკის სმორტული საქონლითა და ინვენტარით უკეთ მომარაგების მიზნით, შეიქმნა „საქსმორტვაქრობა“, რომლის დირექტორად მე დავინიშნე.

დანიშნვის პირველი დღიდანვე დამებადა იდეა, ყველა სმორტული მალაზიისთვის მიგვენიჭებინა თავისივე რაიონის სმორტსაზოგადოებებისა და სახელოვან სმორტსმენთა სახელები. ჩემდა საბედნიეროდ, ამ იდეამ გაამართლა და თბილისის მალაზიებზეც გაჩნდა წარწერები: „შევარდენი“, „დინამო“, „სპარტაკი“, „განთიადი“, „სინათლე“ და სხვა. ისევე, როგორც ქუთაისში „ტორპედო“, ზესტაფონში „მეტალოურგი“, სენაკში „კვრისი“, სოხუმიში „დინამო“, ფოთში „კოლხეთი“, ზუგდიდში „ოდიში“ და „ნონა“ (ნონა გაფრინდაშვილის საპატივცემოდ), ოპზირეში „ამირანი“ (ამირან ტყეშელავას უკვდავსაჟოვად) და სხვა.

პირველსავე წელს კონსტანტინე გამსახურდიას ქუჩაზე (ძველი პეკინის ქუჩა) გახსენით ახალი სმორტული მალაზია „შევარდენისტების საპატივცემოდ“. განსაკუთრებით კი ჩემი მასწავლებლის — ბატონი არჩილის სიყვარულით ვუწოდეთ „შევარდენი“, რომლის დირექტორად დავინიშნე ცნობილი ფეხბურთელი, სმორტის დამსახურებული ოსტატი გიორგი (გოგი) ანთაძე.

ერთი თვის შემდეგ მიბარეს ვაქრობის მინისტრი ბატონი ვახტანგ თოხაძე და წასკითხად მაძლევს საქართველოს კომპარტის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის — ვასილ მუგანაძის სახელზე ძველი კომპაგშირების მიერ მიწერილი

განცხადება, რომელშიც ნათქვამია, რომ ჩვენ, ძველმა კომპაგშირებმა, 1924 წელს დავარბიეთ და გავაუქმეთ მენშევიკური სმორტსაზოგადოება „შევარდენი“ და „სპარტაკი“ დეპარტით, დღეს კი ვილაცას ქალაქის ცენტრში სმორტმალაზიისთვის „შევარდენი“ შეურქმევია, რაც დიდ დანაშაულად მიგვაჩნია. გთხოვთ, სასწრაფოდ მიიღოთ გადამჭერი ზომები აბრის მოსასხნელად და მალაზიას „სპარტაკი“ ეწოდოს და ა.შ. და ა.შ. განცხადებას ახლა ვასილ მუგანაძის რეზოლუცია მინისტრის ვახტანგ თოხაძის სახელზე — სასწრაფოდ შეისწავლეთ საკითხი და მიიღეთ ზომები. დავამთავრე კითხვა და მწარედ გამეცინა. რა გაცინებო, გაბრაზდა მინისტრი, ცეკას პირველი მდივნის მითითება, იცი, რას ნიშნავს ეს? წადი, ახლავე მოხსენი აბრა და რასაც ითხოვენ, ის დააწერე. განცხადების დამწერებზე გამეცინა, — ვუთხარი. — რა შუაშია მენშევიკური სმორტსაზოგადოება, რომელი ბოლიტიკური ორგანიზაცია ის იყო-მეთქი. „შევარდენი“ აღიზარდნენ ჩვენი ერის საამაჟო შვილები, გამოჩენილი სმორტსმენები. ამავე დროს სხვა ქვეყნებშიც არის სმორტსაზოგადოება „შევარდენი“. მაგალითად: რუსეთში და ჩეხოსლოვაკიაში („Сократ“-ის სახელწოდებით), რა, ესენიც მენშევიკური საზოგადოებები? თქვენ ხომ კარგად იცით, მე „სპარტაკელი“ ვარ და ვაჟა-ფშაველას პროსპექტზე ვხსნი ახალ სმორტმალაზიას — „სპარტაკი“. ცოცხალი თავით მე „შევარდენის“ რეკლამას არ მოვხსნი, თანაც მასზე ხომ სახელმწიფო დიდი თანხაცა დახარჯული-მეთქი.

მინისტრის ასეთი გაბრაზება აქამდე არ მენახა (იგი ჩემდამი ყოველთვის კეთილად იყო განწყობილი). ბრძანების კოლონით მომხარია — წერას აუტანინარო მე ისევე შევკადრე — ორი წელიწადია შევბუღებით არ მისარგებლია და გთხოვთ, ნეალიდან შევბუღებოთ გამიშვათ და ვი-

საც უნდა, იმან მოხსნას რეკლამა-მეთქი. გაბრაზებულმა მინისტრმა ურბილი აიღო, დაურეკა გიორგი სიხარულიძეს და ჩემი სთამაშის ამბავი უამბო. კარგა ხანს საუბრობდნენ დაკიდა თუ არა ურბილი მიბრძანა — წადი, შესარულე ცეკას მითითება, ან სამსახურის დატოვება. მე შენი უაზრო ჭიუტობისთვის თავს ვერ გავილანდავო.

ეს ბოლო მისი ბრძანება უფრო შეზღუდული მეჩვენა. ამ დროს ერთ შენობაში იყო მოთავსებული სმორტკომიტეტი და ვაქრობის სამინისტრო. ჩავედი ბატონ გიორგი სიხარულიძესთან, ის მომღმირი დამხვდა და მითხრა, რა გაკეთე ისეთი, რომ მინისტრი ასეთი გაბრაზებული მელაპარაკებოდა. ავუსხენი ყველაფერი და ვკითხე, თვითონ რა უბასუხე-მეთქი. — როცა მინისტრმა მითხრა, პაიქაძე ძალიან გათამადა, სმორტული მალაზიისთვის „შევარდენი“ დაურქმევიაო და ცეკას პირველი მდივნის მითითებას არ ასრულებსო, მე ვუბასუხე — აბა, „ყვავის“ ხომ არ დაარქმევდაო. შევარდენი ფიჭულად ძლიერი ფრინველია და ბევრგან სმორტსაზოგადოებების სიმბოლოა-მეთქი.

მე ბატონ გიორგის ვთხოვე დამხმარებოდა ძველი შევარდენისტების ამხედრებაში, აკადემიკოს იქნებოდა თუ პროფესორი, ელოვანი თუ სახელმწიფო მოღვაწე, რომლებიც აუხსნიდნენ ცეკას პირველ მდივანს, რომ სმორტსაზოგადოება „შევარდენი“ პოლიტიკასთან არავითარი კავშირი არ ჰქონია. ბატონ გიორგის მოღვაწე, რომლებიც აუხსნიდნენ ცეკას პირველ მდივანს, რომ სმორტსაზოგადოება „შევარდენი“ პოლიტიკასთან არავითარი კავშირი არ ჰქონია. ბატონ გიორგის მოღვაწე, რომლებიც აუხსნიდნენ ცეკას პირველ მდივანს, რომ სმორტსაზოგადოება „შევარდენი“ პოლიტიკასთან არავითარი კავშირი არ ჰქონია. ბატონ გიორგის მოღვაწე, რომლებიც აუხსნიდნენ ცეკას პირველ მდივანს, რომ სმორტსაზოგადოება „შევარდენი“ პოლიტიკასთან არავითარი კავშირი არ ჰქონია.

ავთანდილ კაიჭაძე

რესპუბლიკური მნიშვნელობის პერსონალური პენსიონერი, შრომისა და სმორტის ვეტერანი

სხვადასხვა

პლიმარი და მოწაღა

ქვეყნად ბევრი რელიგიაა, მაგრამ კალიფორნიელი ყველაზე იშვიათი რელიგიის მიმდევრები აღმოჩნდნენ — აქ კომპიუტერის კულტია. იგულისხმება არა უბრალოდ გამოთვლითი ტექნიკისადმი თავყვანისცემა, არამედ ნამდვილი რელიგიური კულტი.

სექტაში დაახლოებით 1200 კაცია. მას ხელმძღვანელობს მისი უწმინდესობა ჭეფრი ამსტონგი, რომელსაც მრევლი წმინდა სილიკონის სახელით იცნობს. ახალი რელიგიის მიმდევარნი ტაძარში იკრიბებიან. იქ, საკურთხეველზე, კომპიუტერი დგას, რომელიც ორი სათლითაა განათებული. კლავიატურაზე ხელის შეხება უდიდესი მოწიწების გამოზატეველ აქტად ითვლება. ლოცვა, რომელსაც წმინდა სილიკონი ალაგენს, დაახლოებით ამგვარი შინაარსისაა: კომპიუტერია ჩვენი მეუფე. მშვიდად იყავით. დაე, მან შესარულოს თქვენი სამუშაო. არაფერია კომპიუტერზე ძლიერი და მოწყალე.

სურნელის კალა

ხალხური მედიცინის ტრადიციული შეხედულებები სურნელთა შესახებ, მეცნიერული ექსპერიმენტებითაც მტკიცდება. დღეისათვის ემკვს არ იწვევს ის, რომ ცხარე და მწარე არომატური მნიშვნელოვანდ აქვეითებს მადას და კლავს შიშხილის გრძნობას. ასე რომ, დიეტის მიმდევრები-სათვის და მათთვისაც, ვისაც გახდომა სურთ, „სასურველია“ ნიერის, გოგირდის, ქაფურის, ნატალინის ყნოსვა, უმადოთათვის კი უმჯობესია ღარიბის დაყნოსონ — ის აღვიძებს მადას. ლიმონისა და პიტნის სურნელი აძლიერებს შფოთიანობას. გვირილას სურნელი ძალას აცლის ადამიანს, კოჭასი (იმბირისა) უდარდლობის, ზოგჯერ ბედნიერების გრძნობასაც კი ბადებს.

მას.ლიბტატორი ლამაზად ცეკვავს

ჩილეს ყოფილ დიქტატორს აუგუსტო პინოჩეტის გუნება გაუფუჭა რიო-დე-ჟანეიროს პლაჟზე მის წინააღმდეგ გამართულმა საპროტესტო აქციამ. სამაგიეროდ, გენერალი, რესტორანში ვახშობის დროს, ისე მოეწონა ბრაზილიელ ქელს ვერა ლუსი მენეზის, რომ საცეკვაოდ გაიწვია. 75 წლის კავალერის უკან არ დაუხვია და მოხდენილად შეასრულა საკმაოდ ექსპრესიული ცეკვა — „ლამბადა“, ქალმა მერელა შეიტყო, რომ ექს-დიქტატორს ეცეკვა, მაგრამ იმტიბარი არ გაიტეხა და საკმაოდ სიმბათიურიად ჩაილაბარა.

აზრიკა

აღამიანი-რადარი პორტ-ლუიდან

აგერ უკვე ას წელზე მეტია არსებობს საიდუმლოება, ეტიენ ბოტინოს, რომელიც XVIII საუკუნის მეორე ნახევარსა და გასული საუკუნის დასაწყისში კუნძულ მავრიკიაზე ცხოვრობდა. საიდუმლო ჯერ ისევე გამოუცნობია.

ეტიენ ბოტინო (1739-1813) საფრანგეთში დაიბადა. სულ ახალგაზრდა ჩავიდა მავრიკიაში. აი, რას იუწყება „მავრიკიული ბიოგრაფიების ლექსიკონი“: „1762 წელს სამეფო ფლოტის ერთ-ერთ გემზე უოუნისას აზრად მოუვიდა, რომ მოძრაობისას გემმა ატმოსფეროზე რაღაც ეფექტი უნდა მოახდინოს. რამდენიმე ხნის ვარჯიშის შემდეგ, მას უკვე შეეძლო განესაზღვრა ჰორიზონტზე გემის გამოჩენა. მაგრამ ისე ზნირად დღებოდა, რომ შეწყვიტა კვლევა.“

მაგრამ დროებით. 1763 წლიდან კვლავ განაახლა ცდები. რამდენიმე ხნის შემდეგ კი უკვე სააბლოც დადო, ბევრი ფული მოიგო, დედან ჰორიზონტზე გემის გამოჩენამდე რამდენიმე დღით ადრე იწინასწარმეტყველა მისი მოსვლა.“

მან საფრანგეთის საზღვაო ფლოტის მინისტრს მისწერა თავისი გასაცარი შესაძლებლობის შესახებ. ამ უკანასკნელმა ბრძანება გასცა ორი წლის განმავლობაში აღერიცხათ ყველა დაკვირვება. 1775 წლიდან 1782 წლამდე 575 გემის მოხლოვება იწინასწარმეტყველა რამდენიმე დღით ადრე, ვიდრე გემები ჰორიზონტზე გამოჩნდებოდნენ.

როგორც გაირკვა მას მოსწავლევც ზეჟდა ვინმე ფიქთე. 1810 წელს მას შეუშინებია მომავალი ინგლისის დლოტი. მერე გაჟსწორებია, გემები კუნძულ რადარიგისკენ მიდიანო. იგი გუბერნატორთან გაქვეულა მოსახსენებლად, რომ 48 საათში ან ცოტა გვიან ბრიტანელთა ფლოტი ჰორიზონტზე გამოჩნდებოდა. ფიქთე ხმების გავრცელებისთვის ციხეში ჩასვეს — თუცა გუბერნატორმა მანინც გააგზავნა როდრიგისკენ გემი. მაგრამ უკვე გვიან იყო. 26 ნოემბერს დილას ბრიტანელთა გემების ქვეშესთა გრალი

თავს დაატყდა მავრიკიას. რა ნიქი ჰქონდა ეტიენ ბოტინოს? თვითონ თავისი საიდუმლო არავისთვის გაუნიდვია, მაგრამ მავრიკიაზე ინახება მარტისადმი გაგზავნილი წერილი, სადაც წერს:

„გემი, რომელიც ნაპირს უახლოვდება, განსაზღვრულ ზემოქმედებას ახდენს ატმოსფეროზე, რის შედეგადაც მისი მოახლოვება გამოცდილმა თვალმა უნდა შეამჩნიოს, მანამდე ვიდრე გემის დახახვა შესაძლებელი გახდება. ჩემს წინასწარმეტყველებებს ხელს უწყობს სუფთა ცა და ნათელი ატმოსფერო... კუნძულზე ექვსი თვის ყოფნის შემდეგ დავრწმუნდი ჩემს აღმოჩენაში, რჩებოდა მხოლოდ გამოცდილების დავროვება, რათა ნაუსკოპია (ასე უწოდებდა ის თავის ნიქს) გამხდარიყო ნამდვილი მეცნიერება.“

იქნებ ეს მირაჟი იყო, რაც ასე ზნირია ზღვაზე? და არა მარტო ზღვაზე. ფრანგი ასტრონომი კამილ ულამარიონი აღწერს 1816 წლის 15 ივნისს ბელიის პატარა ქალაქ ვერვიეს მცხოვრებლებმა როგორ დაინახეს ჭარში „არეკილი“ მთელი კავალიერა, უზაჟიროდ მხოლოდ ქვეშესები. შეტყაზე გადასული ფენოსია ჭარი. სწორედ იმ დღეს ვერვიედან 105 კილომეტრის დაშორებით იწყებოდა ვატერლოოს ბრძოლა.

ანდა იქნებ ეს ახალგაზრდა მეცნიერების ბოლოკაციის საგანია? მაგრამ ისტორიკოსები არაფერს წერენ ბოტინოს ჰქონდა თუ არა რაიმე ხელსაწყო.

იგი 1813 წელს გარდაიცვალა და თავისი საიდუმლო სამარეში ჩაიტანა. მოხდა ლონგის (გრძელი მთა) მთა, საიდანაც ბოტინო თავის დაკვირვებას ახდენდა, დღევანდელ სწავლულებს ახსენებს, რომ ამოხსნელია მისი ნიქის საიდუმლო.

ჩაპარბული ქალაქის პრეტადრთი ჩანახატი

ქალახარის ქვიშაში ჩაპარბული

ვინ აღმოაჩინა სამხრეთ აფრიკა? — ოფიციალური ვერსიით იგი პორტუგალიელი ვასკო დე გამა იყო. 1497 წლის 25 დეკემბერს, იგი მაღდა მთიან ნაპირს, იქ, სადაც დღეს ნატალის პროვინციაა და თავის შთამომავალთ აუწყა, რომ ამ ადგილებზე მცხოვრებლები ტოტემისა და ბალახისაგან ქონებს აგებენ. სმუშო იარაღი, რკინისა აქეთ, ხოლო სამკაულები სპილენძისა და რომ ისინი სტუმართმოყვარენი არიან.

მაგრამ პორტუგალიელ მეზღაურამდე? ნუთუ უფრო ადრე არავინ მისულა? ფინიკილებმა კონტინენტს შემოუარეს ჩვენს ერამდე VI საუკუნეში — ეს დამტკიცებულია. სხვები? კითხვა ღიად რჩება.

ყველაფერი რეინარდ მაკის გეოდეზიური ექსპედიციით დაიწყო 1907 წელს. „მარტის შუა რიცხვებში ბრანდებურში გადმართეთ ბანაკი და ცისაბის ხეობის დასათვლიერებად წავედით. და აი, ახლა, გრანდის ჩრდილქვეშ ვხევა. ჩემს წინ კლდეზე შეხრულებული ზელოვნების საუკეთესო ნიმუშებია. ძალა არა მაქვს თვალის მოკავშირე. ფერად ანსაზღვს მღვიმის კედლებზე.“ რამ გააცოც ასე მაკი? პირველყოფილმა მხატვრებმა მღვიმე მშვილ-ისრებით აღჭურვილი მოწიფიერებით, სხვადასხვა ცხოველებით „დასახლეს“. ცენტრში კი — ექსპოზიციის ცენტრში გამოხატულია განსაცვიფრებელი თითოი ქალბატონი. მისი ტანსაცმელი გასაცრად ჰგავს გოგონა-მატადორების ტანსაცმელს. მეფე მონოსის (კრეტა) სასახლიდან მოკლე ქუთუჯი, ქუდი და ოქროს ძაფებით ამოკერილი ქვედა ჩასაცმელი. ცნობილი ფრანგი არქეოლოგი, აბატი აბრი, რომელმაც ამ ქალბატონს მთელი წელი უძღვნა, ნახატი ხედავს არა მარტო კრეტულ, არამედ ძველევანტურ მხატვრობასაც. ეს გასაცარი არ არის, ორი ძველი ხალხის კულტურები ხომ ერთმანეთს შეერწყა. ქალბატონი შეიძლება ეგვიპტური იზიდა იყოს ანდა ბერძნული დანა, უკან მდგარი ფიგურა კი ზნირისა.

რვა ათეული წელი გრძელდება იდუმალ უცნობ ქალზე კამათი და დღესაც ამოუცნობია იგი.

ბიორბი უბილავა

13 დეკემბერი, 1994